

M

μα (σύνδ.): αμά (σ.α. αλλά, όμως)
π.χ. αμά με νι πφε(ν)ντόμ λεσκέ
κχάντσικ = μα εγώ δεν του είπα
τίποτα.

μαγαζάκι: ντουκιανίσι, ο.

μαγαζάτορας: ντουκιαντζίο, ο.

μαγαζατόρισσα: ντουκιαντζίκα, η.

μαγαζί (α): ντουκιάνο, ο

π.χ. αβγκιέ ε ντουκέα σι πφα(ν)ντέ
= σήμερα τα μαγαζιά είναι κλειστά.

μαγαζί (β): ντικιάνο και ντικιάνο, ο

π.χ. κάσκο σι καβά ντικιάνο; =
ποιανού είναι αυτό το μαγαζί; και
πουταρντάν ντικιάνο; = πού άνοιξες
μαγαζί;

μαγεία: μαγία και μπυύα, η (τα υ
προφ. όπως το γαλλικό υ).

μαγείρεμα: χαμάσκο-κεριπέ, ο (=
φτιάξιμο φαγητού).

μαγειρεύω (μετβ. ρ.): ζουμί-κεράβ
(= φαγητό φτιάχνω) και χαπέ-κεράβ
(= φαγητό φτιάχνω).

μάγεμα: (βλ. μαγεία).

μαγεύω (μετβ. ρ.): μαγία-κεράβ (=
μαγεία κάνω) και μπυύα-κεράβ (=
μαγεία κάνω).

μάγια: μαγίε και μπυύε, ε (τα υ
προφ. όπως το γαλλικό υ)

π.χ. πφα(ν)ντά λε πασσά πέστε ε
μαγιένσα = τον έδεσε κοντά της με
τα μάγια, ντιλαρντά λε ε μπυυένσα
= τον έχει τρελάνει με τα μάγια.

μαγιά: μαϊάβα, η (προφ. με
συνίζηση ια) και χουμέρ, ο
π.χ. σας μποζούκι η μαϊάβα ντα ιν
πφουκιλό ο μαρνό = ήταν
χαλασμένη η μαγιά και δεν
φούσκωσε το ψωμί.

(βλ. χουμέρ στο λήμμα ζυμάρι).

(υποκ.) μαϊαβίσα, η (προφ. με
συνίζηση ια).

μαγιό: μαγιό, ο

π.χ. λε κο μαγιό, τε τζας κάι ντενίζι
= πάρε το μαγιό σου, να πάμε στη
θάλασσα.

μάγισσα: μπυυτζίκα, η (τα υ προφ.
όπως το γαλλικό υ).

μαγκάλι: μανγκάλι, ο

π.χ. πεκ ε ματσχέ οπρά μανγκάλι =
ψήσε τα ψάρια πάνω στο μαγκάλι.

μάγκας: μάγκα, ο

π.χ. λατσχό κερντέ λε κάι μαρντέ
λε, μπουτ μάγκα κερέλας πες =
καλά κάνανε που τον έδειραν, πολύ
τον μάγκα έκαμνε.

Συνών. καμπάνταη = νταής,
μάγκας.

μαγκεύω (αμετβ. ρ.): μάγκα-
κερντιάβ (= μάγκας γίνομαι)

π.χ. τε πέλα ντούι μπίρε, μάγκα-
κερντόλ = αν πει δυο μπύρες,
μαγκεύει.

Συνών. τσαμπουκαλούκο-κεράβ =
τσαμπουκαλεύομαι.

μαγκιά: μάνγκαλουκο, ο και
μαγκιά, η

π.χ. μάνγκαλουκο μπικνές μανγκέ
ακανά; = μαγκιά μου πουλάς τώρα;
κι μαγκιά μάνγκε ιν νακχέλ = η
μαγκιά σου σε μένα δεν περνάει.

Συνών. τσαμπουκαλούκο =
τσαμπουκαλίκι.

μαγνήτης: μαγνίτι, ο.

μαγνητόφωνο: τεήπι, ο

π.χ. σσουκάρ μπασσέλ καβά τεήπι
= ωραία παίζει (ηχεί) αυτό το
μαγνητόφωνο.

(υποκ.) τηπίσι, ο.

μαγουλάκι: τσαμορί, η.

μαγουλάς: τσαμαλό, ο.

μαγουλού (η): τσαμαλί, η.

μάγουλο: τσαμα, η

π.χ. λολιλέ λεσκέ τσαμά =
κοκκίνισαν τα μάγουλά του,

τσουμιντά λε κάι η τσχαμ = τον φίλησε στο μάγουλο.

μάδημα: μπριβιπέ, ο (σ.α. γνέσιμο, ξεμάλλιασμα).

μαδημένος (μτχ.): μπριβντό-ί (σ.α. γνεμένος, ξεμαλλιασμένος).

μαδώ (μετβ. ρ.): μπριβάβ
π.χ. μπριβντάς λακέ μπαλά = της μάδησε τα μαλλιά.
(σ.α. γνέθω, ξεμαλλιάζω).

μάζεμα: κιντιπέ, ο (σ.α. συγύρισμα, συγκέντρωση, συλλογή)
π.χ. κιντιπέ μανγκέν ε πατέ = μάζεμα θέλουν τα ρούχα.

Αντίθ. πουλιαριπέ = άπλωμα.

μαζεμένος (μτχ.): κιντό,-ί.
μαζεμένος (άκλ. επίθ.): κιντιμέ
π.χ. κιντιμέ σι ο κχερ = μαζεμένο (συγυρισμένο) είναι το σπίτι.

μαζεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): κίνταμαν
π.χ. κιντάπες ε τρασσάταρ = μαζεύτηκε από το φόβο, η μπλούζα κιντάπες κατάρ ο χαλαηπέ = η μπλούζα μαζεύτηκε από το πλύσιμο, κιντάπες εμπούκα ο χουρντό = μαζεύτηκε λίγο το μωρό (δηλ. πάχυνε).

μαζεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): κιντινισάαβ, κιντισάαβ και κιντί(ν)ντιαβ
π.χ. σόσταρ κιντινισάιλε κατέ καλά μανουσσά; = γιατί μαζεύτηκαν εδώ αυτοί οι άνθρωποι;

μαζεύω (α) (μετβ. ρ.): κίνταβ (σ.α. συγυρίζω, συγκεντρώνω, συλλέγω)
π.χ. κίνταβ ο κχερ = μαζεύω το σπίτι, κίνταβ ε πατέ = μαζεύω τα ρούχα, (μτφ.) κίντε κι γκογκί, σο τζας τε κερές; = μάζεψε το μυαλό σου, τι πας να κάνεις;, κίντελ παρέ, για τε κινέλ μοτόρι = μαζεύει λεφτά για να αγοράσει μηχανάκι.

μαζεύω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): κινταράβ και (επιτατ. ενεργ.

διαμ.ρ.) κιντανταράβ (= βάζω να μαζέψει-ουν, βάζω να συγυρίσει-ουν, βάζω να συγκεντρώσει-ουν, βάζω να συλλέξει-ουν)

π.χ. κα κινταράβ λεστέ ντομάτε = θα τον βάλω να μαζέψει ντομάτες, κα κινταράβ λατέ ο κχερ = θα την βάλω να συγυρίσει το σπίτι.

(κινταρντό, -ί (μτχ.) = μαζεμένος, κινταριπέ, ο (ρημ. ους.) = μάζεμα).

μαζί (α) (επίρρ.): μπαραμπέρι
π.χ. γκελάμταρ μπαραμπέρι, αμά ιρισάιλομ κόρκορι = φύγαμε μαζί, αλλά γύρισα μόνος μου.

μαζί (β) (επίρρ.): μπεραμπέρι
π.χ. μπεραμπέρι αβιλάμ = μαζί ήρθαμε

Αντίθ. αηρϋκι και χόρια = χόρια.

μαθαίνω (α) (αμετβ. ρ.): σικλιάβ
π.χ. γκάντικιν μπαρόλ, σικλιόλ = όσο μεγαλώνει, μαθαίνει.

μαθαίνω (α) (μετβ. ρ.): σικλιαράβ
π.χ. κα σικλιαράβ τουκέ σαρ κερντόλ καγιά μπουκί = θα σου μάθω πώς γίνεται αυτή η δουλειά.
(βλ. και διδάσκω, εκπαιδεύω).

μαθαίνω (α) (αμετβ. και μετβ.ρ.): υρενίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)

π.χ. μανγκάβ τε υρενίαβ γιαζίε = θέλω να μάθω γράμματα. (σ.α. σιχαίνομαι, διδάσκομαι, εκπαιδεύομαι, π.χ. μπουτ πίσσι σι λεσκί ρομνί υρενίαβ λάταρ = πολύ βρομιάρα είναι η γυναίκα του, σιχαίνομαι απ' αυτήν).

μαθαίνω (β) (μετβ. ρ.): υρε(ν)τιρίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)

π.χ. υρε(ν)τιρίαβ με τσχαβέ γιαζίε = μαθαίνω το παιδί μου γράμματα (σ.α. διδάσκω, εκπαιδεύω)

μαθαίνω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): αλύσσίαβ (σ.α. συνηθίζω αμετβ.)

π.χ. αλύσστύν τού ντα τζιγκάρα τε πες α; = έμαθες κι εσύ τσιγάρο να πίνεις, ε;, σαρ τε αλύσσίαβ καϊά μπουκί! = πώς να μάθω αυτή τη δουλειά!

μαθαίνω (γ) (μετβ. ρ.):

αλύσστύριαβ (σ.α. συνηθίζω μετβ, διδάσκω, εκπαιδεύω)

π.χ. του αλύσστύρντύν νε, τε πελ τζιγκάρα = εσύ τον έμαθες να πίνει τσιγάρο.

μάθημα: ντέρσι, ο

π.χ. τε να ιν ντέσα κάι κο τσαβό ντέρσι του, κα νταβ λε με = αν δεν δώσεις μάθημα στο παιδί σου εσύ, θα του δώσω εγώ (δηλ. αν δεν το συμμορφώσεις εσύ, θα το συμμορφώσω εγώ με ξύλο), κερντιλό μανγκέ ντέρσι = μου έγινε μάθημα (δηλ. αυτό που έπαθα).

μαθημένος (άκλ. επίθ.): αλύσσύκι και αλυσσίκι (σ.α. συνηθισμένος)

π.χ. αλύσσύκι σαν του τε τσορές = μαθημένος είσαι εσύ να κλέβεις.

μάθηση (α): σικλιπέ, ο.

μάθηση (β): υρενμέκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) (σ.α. σιχαμάρα).

μαία: μαμί, η.

μαϊμού: μαϊμούνα, η

π.χ. τζανάβ τουτ σο μαϊμούνα σαν = σε ξέρω τι μαϊμού είσαι.

(υποκ.) μαϊμουνίσα, η

μαϊμουδίστικος (επίθ.):

μαϊμουνάκο,-ι

π.χ. μαϊμουνάκο μούι σίλε = μαϊμουδίστικο πρόσωπο έχει (δηλ. είναι πολύ άσχημος).

μαϊντανός: μαϊντανόζι, ο

π.χ. σίτουτ εμπούκα μαϊντανόζι, τε ντες μαν; = έχεις λίγο μαϊντανό, να μου δώσεις; κάι αβέλα μαϊντανόζι κερντός = παντού μαϊντανός γίνεσαι (δηλ. παντού ανακατεύεσαι).

μακάρι (μορ.): μακάρι

π.χ. μακάρι τε κερντόλ κι μπουκί! = μακάρι να γίνει η δουλειά σου!

μακαρίτης: (βλ. συγχωρεμένος (ο)).

μακαρονάδα: μακαρινένγκι-ζουμί, η (= μακαρονιών φαγητό).

μακαρόνι: μακαρίνα, η και μακαρόνι, ο.

μακέτα: μακέτα, η.

μακιγιάρομαι (αμετβ. ρ.):

μακχάμαν (= βάφομαι) (βλ. και βάφομαι).

μακραίνω (αμετβ. ρ.): ουζούνι-κερντιάβ (= μακρύς γίνομαι).

μακραίνω (μετβ. ρ.): λουνγκιαράβ

Αντίθ. χαρναράβ = κονταίνω

(μετβ.), χαμηλώνω (μετβ.),

πασσαράβ = πλησιάζω (μετβ.).

μακραίνω (μετβ. ρ.): ουζούνι-κεράβ (= μακρύ κάνω).

μακραίνω (αμετβ. ρ.): λουνγκιαβάβ και λουνγκιάβ

Αντίθ. πασσάβαβ = πλησιάζω

(αμετβ.), χαρνιαάβ = κονταίνω

(αμετβ.), χαμηλώνω (αμετβ.).

μάκρεμα: λουνγκιαριπέ, ο

Αντίθ. πασσαβιπέ = πλησίασμα,

χαρναριπέ = κόντεμα, χαμήλωμα.

μακρεμένος (μτχ.): λουνγκιαρντό, -ί.

μακριά (επίρρ.): ντουρ

π.χ. ντουρ σι κατάρ λεσκό κχερ = μακριά είναι το σπίτι του από δω.

(ντουράλ = από μακριά, π.χ.

ντουράλ αβιλό = από μακριά ήρθε).

Αντίθ. πασσέ = κοντά.

μακρινότερος (α) (επίθ.): νταά-

ντουριτνό,-ί (= πιο μακρινός).

Αντίθ. νταά-πασσουτνό =

κοντινότερος.

μακρινότερος (β) (επίθ.): εν-

ντουριτνό, -ί και ένι-ντουριτνό, ί

Αντίθ. εν-πασσουτνό και ένι-

πασσουτνό, -ί = πλησιέστερος.

μακρινός (επίθ.): ντουριτνό,-ί

Αντίθ. πασσουτνό = κοντινός.

μακρόβιος (επίθ.): βεστό,-ί

π.χ. (ευχή) σαστό, βεστό τε αβές = υγιής, μακρόβιος να είσαι.

μακροβιότητα (α): βεστιπέ, ο

π.χ. (ευχή) ο Ντελ σαστιπέ ντα βεστιπέ τε ντελ τουτ = ο Θεός υγεία και μακροβιότητα να σου δώσει.

μακροβιότητα (β): εμύρυ, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό υ)

π.χ. (ευχή) ο Ντελ εμύρυ τε ντελ κε χουρντέν = ο Θεός μακροβιότητα να δώσει τα παιδιά σου.

μακρόθεν (επίρρ.): ντουράλ

μακρομύτης : μπαρέ-νακχέσκο, ο (κυριολ. μεγαλομύτης).

μακρομύτα: μπαρέ-νακχέσκι, η (κυριολ. μεγαλομύτα).

μάκρος (α): λουνγκιπέ, ο.

μάκρος (β): ουζου(ν)νούκο, ο

π.χ. καζόμ μέτρορα σι ο ουζου(ν)νούκο; = πόσα μέτρα είναι το μάκρος;

Αντίθ. γκενισσλίκο = φάρδος, πλάτος.

μακρυμάλλης (επίθ.): μπαρέ-μπαλένγκο,-ι

(κυριολ. μεγαλομάλλης).

μακρυμάνικος (επίθ.): μπαρέ-

μπαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιε)

π.χ. μπαρέ-μπαϊένγκι α(ν)τεράβα = μακρυμάνικο πουκάμισο.

(κυριολ. μεγαλομάνικος).

Αντίθ. χαρνέ-μπαϊένγκο = κοντομάνικος.

μακρυμούρης: (βλ.

μακρυπρόσωπος).

μακρυπρόσωπος (επίθ.): ουζούνι-μόσκο,-ι και ουζούνι-μουέσκο,-ι.

μακρύς (α) (επίθ.): λούνγκο,-ι

π.χ. λούνγκο ντρομ = μακρύς δρόμος.

μακρύς (β) (άκλ. επίθ.): ουζούνι

π.χ. μπουτ ουζούνι σι καβά κας = πολύ μακρύ είναι αυτό το ξύλο.

μακρυχέρης (επίθ.): ουζούνι-βαστένγκο,-ι.

μαλακός (επίθ.): κοβλό,-ί και πακό,-ί

π.χ. κοβλό μαρνό = μαλακό ψωμί, πακό κιράλ = μαλακό τυρί.

Αντίθ. σέρτι = σκληρός, σκληρά.

μαλακοσύνη: (βλ. μαλακότητα).

μαλακότητα: κοβλιπέ και πακιπέ, ο

Αντίθ. σερτλίκο = σκληρότητα.

μαλακούτσικος (επίθ.): κοβλορό,-ί και πακορό,-ί.

μαλάκωμα: κοβλιαριπέ και πακαριπέ, ο.

μαλακωμένος (μτχ.): κοβλιαρντό,-ί και πακαρντό,-ί.

μαλακώνω (αμετβ. ρ.): κοβλιάβ και πακιβάβ

π.χ. κοβλιλί η αβάβα = μαλάκωσε ο καιρός.

Αντίθ. σερτλενιάβ = σκληραίνω (αμετβ.).

μαλακώνω (μετβ. ρ.): κοβλιαράβ και πακαράβ

π.χ. καλά караμέλε κοβλιαρέν ο κουρλό = αυτές οι караμέλες μαλακώνουν το λαιμό.

Αντίθ. σερτλετιριάβ = σκληραίνω (μετβ.).

μαλεμπί: μαλεμπία, η

π.χ. μαλεμπία κεράβ = μαλεμπί φτιάχνω.

μαλλάκι: μπαλορό, ο (σ.α. τριχούλα).

μαλλάκια: μπαλορά, ε

π.χ. σαέ σσουκάρ σι κε μπαλορά! = τι ωραία είναι τα μαλλάκια σου!

μαλλί: μπαλ, ο

π.χ. φουλαβάβ με μπαλά = χτενίζω τα μαλλιά μου, σίτουτ σσουκάρ

μπαλά = έχεις ωραία μαλλιά,

τσχινιπέ μανγκέν κε μπαλά =

κόψιμο θέλουν τα μαλλιά σου. (σ.α. τρίχα).

(βλ. και τρίχα).

μαλλί (προβάτου για γνέσιμο):

ποσσόμ, η.

μαλλιαρός (επίθ.): μπαλαλό,-ι

π.χ. μπαλαλέ τσανγκά = μαλλιαρά πόδια.

(βλ. και τριχωτός).

μαλλιάς: μπαρέ-μπαλένγκο,ο (κατά λέξη: μεγαλομάλλης*)

μάλλιασε (η γλώσσα μου): μπαλ-μπαριλό-α(ν)ντί-μι-τσηπ (= μαλλί (ή τρίχα) μεγάλωσε μες στη γλώσσα μου)

π.χ. μο νι ασσουνές; μπαλ μπαριλό α(ν)ντί μι τσηπ, κάι μούιτχαβ = ρε δεν ακούς; μάλλιασε η γλώσσα μου, που φωνάζω, πφενί-πφενί, μπαλ μπαριλό α(ν)ντί μι τσηπ = λέγε-λέγε, μάλλιασε η γλώσσα μου.

μάλλον (επίρρ.): γκάλιμπα και κάλιμπα

π.χ. γκάλιμπα κα τζάλταρ αβγκιέ = μάλλον θα φύγει σήμερα, κάλιμπα αγκαντάλ σι = μάλλον έτσι είναι (σ.α. πιθανόν, βλ. και πιθανόν)

Συνών. μπέκιμ και μπέλκιμ = ίσως.

μάλωμα: τσιγκάρ, η

(σ.α. καυγάς, πόλεμος, φασαρία).

μαλωμένος (α) (μτχ.):

τσιγκαλαλό,-ί

π.χ. τσιγκαλαλό σομ λέσα, νι κονουσσίας = μαλωμένος είμαι μαζί του, δεν μιλάμε.

(βλ. και καυγατζής).

μαλωμένος (β) (μτχ.): χα(ν)ντό,-ί (κυριολ. φαγωμένος, χαβ = τρώω)

π.χ. χα(ν)ντό σεμ λένσα = μαλωμένος είμαι μαζί τους.

(βλ. και φαγωμένος).

μαλώνω (αμετβ. ρ.): χάμαν

(κυριολ. τρώγομαι μτφ.).

π.χ. σόσκε χά(ν)τουμεν; = γιατί μαλώνετε;, χάλπες πε τσαβέσα =

μαλώνει με το γιο του, χαλόμαν καλέσα αβγκιέ = μάλωσα μ' αυτόν σήμερα (ομόηχο χάμαν = φάε με).

(βλ. και τρώγομαι).

μάννα: ντέι, η

π.χ. κάι γκελί κι ντέι; = πού πήγε η μάννα σου;, ντάλε, σαβί ζουμί κερντάν; = μάννα, τι φαγητό έκανες;; νασφάιλι μι ντέι = αρρώστησε η μάννα μου, η ντέι σι έκτανε = η μάννα είναι μία.

μανάβης: μπατσετζίο, ο.

μαναβική: μπατσετζιλίκο, ο

π.χ. μπατσετζιλίκο κερέλ λεσκό ντατ = μαναβική κάνει ο πατέρας του

(μπατσάβα, η = περιβόλι).

μανία: μανία, η

π.χ. σίλε μπουτ μανία ε τομαφιλένσα = έχει πολλή μανία με τα αυτοκίνητα.

μανιβέλα: μαναβέλα, η

π.χ. ιρισάρ η μαναβέλα = γύρνα τη μανιβέλα

μανικάκι: μπαϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο)

π.χ. βάζντε κε μπαϊορά = σήκωσε τα μανικάκια σου.

μανίκι: μπάι, η (προφ. με συνίζηση άι)

π.χ. βαζντά πε μπαϊά, για τε χαλαβέλ ε τσαρέ = σήκωσε τα μανίκια της, για να πλύνει τα πιάτα.

μανιτάρι: τσουπέρκα, η.

(υποκ.) τσουπερκίσα, η.

μανίτσα: (βλ. μανουλίτσα).

μανούλα: ντεϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο)

π.χ. (στίχος από τσιγγάνικο τραγούδι) κάι με χουρντένγκι λατσχί ντεϊορί! = πού είναι των παιδιών μου η καλή μανούλα!

μανουλίτσα: ντεορί και ντεϊορί, η

π.χ. σο τε κερέλ μι ντεορί! = τι να κάνει η μανουλίτσα μου!, αβιλίταρ

μι ντεϊορί! = ήρθε η μανουλίτσα μου!, αχ! μι λατσχί ντεορί μουλί = άχ! η καλή μου, η μανουλίτσα πέθανε.

μανταλάκι: κϋστϋρμάκο, ο (βλ. και πιαστράκι).

μανταρίνι: μα(ν)νταλίνα, η π.χ. μα(ν)νταλίνα χαβ, αμά πορτοκάλα νασστίκ = μανταρίνια τρώω, αλλά πορτοκάλια δεν μπορώ.

μανταρινιά: μα(ν)νταλίν, η.

μαντάτο: (βλ. είδηση).

μαντατοφόρος: αμπερτζίο, ο (σ.α. πληροφοριοδότης), θηλ.

αμπερτζίκα, η

π.χ. λενγκό αμπερτζίο σι καβά, αμπέρα, ινγκαρέλ λένγκε = ο μαντατοφόρος τους είναι αυτός, ειδήσεις μεταφέρει γι' αυτούς.

μαντεία (του χεριού): βλ. χειρομαντεία.

μάντεμα: φάλο, ο (= μάντεμα της μοίρας, του πεπρωμένου στα χαρτιά, στην παλάμη, στο φλιτζάνι ή με σφαίρα ειδική για μάντεμα). π.χ. λιλά τσαβ τε ντικχάβ κο φάλο = χαρτιά ρίχνω να δω τη μοίρα σου, πουτάρ κο βας τε ντικχάβ κο φάλο = άνοιξε το χέρι σου να δω τη μοίρα σου, ντε μα(ν)ντέ κο φιλτζάνο τε ντικχάβ κο φάλο = δώσ' μου το φλιτζάνι σου να δω τη μοίρα σου.

μαντεύω (τη μοίρα) (μετβ. ρ.): φάλο-ντικχάβ (ντικχάβ = βλέπω, κοιτάζω, βλ. φάλο στο λήμμα μάντεμα).

μάντης (της μοίρας): φαλτζίο, ο (από την λέξη φάλο, ο, βλ. μάντεμα)

μαντίλα: ντικχλό, ο, μομία, η και σσάρπα, η και γκρέπο, ο

π.χ. τε κινές μάνγκε ντα γκασαβό ντικχλό = να μου αγοράσεις και μένα τέτοια μαντίλα (ομόηχο

ντικχλό = κοιταγμένος), πφά(ν)νταβ η μομία και μο σσορό = δένω τη μαντίλα στο κεφάλι μου.

(υποκ.) ντικχλορό, ο, μομίσα, η, σσαρπίσα, η .

μαντίλι: γιαλούκο, ο

π.χ. λε ο γιαλούκο ντα κόστουτ = πάρε το μαντίλι και σκουπίσου.

μάντισσα (της μοίρας): φαλτζϋκα και φαλτζίκα, η

π.χ. μι μάμι σι φαλτζϋκα = η γιαγιά μου είναι μάντισσα της μοίρας.

μάντρα: μά(ν)ντρα, η.

μάξι: μάκσι, ο

π.χ. ε μακσέσκι μόντα νακχλί = η μόδα του μάξι πέρασε.

μαξιλαράκι (α): σσαρα(ν)ντορό, ο.

μαξιλαράκι (β): γιαστουκίσι, ο.

μαξιλάρι (α): σσará(ν)ντ και σσερά(ν)ντ, ο

π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ε μπαρέ σουνέ» (= τα μεγάλα όνειρα)] εκχέ σσαρα(ν)ντέστε πφενέλας κα πφουριβάς, κεράβας λάσα μπαρέ σουνέ, τζι και χασάρντιλομ και ντρομένγκε σουνέ ντα ατσχιλόμ κόρκορι = σε ένα μαξιλάρι μου 'λεγε θα γεράσουμε, έκαμνα μαζί της όνειρα μεγάλα, μέχρι που χάθηκα στους δρόμους των ονείρων κι έμεινα μόνος.

μαξιλάρι (β): γιαστούκο, ο

π.χ. νασστί πασσιτιάβ καλέ γιαστουκέσα = δεν μπορώ να κοιμηθώ μ' αυτό το μαξιλάρι.

μαξιλαροθήκη: κϋλϋφο, ο (κυριολ. κελύφι).

μαόνι: μαούννο, ο

π.χ. μαουνέσταρ σι καβά κας = από μαόνι είναι αυτό το ξύλο.

μαραγκός: μαραγκόζι, ο

π.χ. ο μαραγκόζι κερέλ ο ντολάπο = ο μαραγκός φτιάχνει την ντουλάπα (ντολάπο, ο = ντουλάπα, ντουλάπι).

μαραγκοσύνη: μαραγκοζιλούκο.

μαράζι: μαράζι, ο

π.χ. χαλά λα ο μαράζι, σαρ
γκελόταρ λακό τσχαό = την έφαγε
το μαράζι, καθώς έφυγε ο γιος της.

μαραίνομαι (αμετβ. ρ.):

μορσισάβαβ και μορσισάαβ
π.χ. μορσισάιλι η λουλουγκί =
μαράθηκε το λουλούδι.

[μορσισάαβ (μτφ.) = (αμετβ.) μου-
διάζω].

μαραίνω (μετβ. ρ.): μορσισαράβ

π.χ. (μτφ.) καβά νασφαλιπέ
μορσισαρντάς λακό τερνιπέ = αυτή
η αρρώστια μάρανε τα νιάτα της.

[μορσισαράβ (μτφ.) = μουδιάζω
(μετβ.)].

μαραμένος (μτχ.): μορσισαρντό,-ί

[μορσισαρντό (μτφ.) =
μουδιασμένος].

μαραμένος (άκλ. επίθ.): μορσιμέ

π.χ. πφουριλάν, σαρ μορσιμέ
λουλουγκί κερντιλάν = γέρασες,
σαν μαραμένο λουλούδι έχεις γίνει.
Αντίθ. πιμορσιμέ = αμάραντος.

μάρανση: μορσισαριπέ και
μορσιπέ, ο

[μορσισαριπέ (μτφ.) = μούδιασμα].

μαραφέτι: μαραφέτι, ο

π.χ. καλέ μαραφετένσα μπουκί νι
κερντόλ = μ' αυτά τα μαραφέτια
(εργαλεία) δουλειά δε γίνεται,
(φράση) και χαρνέ μανουσσά σι ο
μαραφέτι = στους κοντους
ανθρώπους υπάρχει το μαραφέτι
(δηλ. η πονηριά, η εξυπνάδα, η
εφευρετικότητα).

μάρκα: μάρκα, η

π.χ. σαβί μάρκα σι κο τομαφίλι; =
τι μάρκα είναι το αυτοκίνητό σου;
τζανάβ σο μάρκα σαν του = ξέρω τι
μάρκα είσαι εσύ (δηλ. πόσο
πονηρός).

μαρκίζα: μαρκίζα, η

π.χ. ε κχερέσκι μαρκίζα = του
σπιτιού η μαρκίζα.

(υποκ.) μαρκιζίσα, η

μαρμαράς: μαρμαρτζίο, ο.

μαρμαρένιος (επίθ.):

μαρμαρένγκο,-ι

π.χ. μαρμαρένγκε μερντεφέα =
μαρμάρινες σκάλες.

μάρμαρο: μάρμαρο, ο

π.χ. κα νακχαβάβ με ντα και μο
κχερ γκασαβέ μάρμαρα = θα
περάσω κι εγώ στο σπίτι μου τέτοια
μάρμαρα.

μάρτυρας: σσαήτι, ο.

μάρτυρας (η): σσαήτι, η

π.χ. κα τχαβ τουτ σσαήτι και
μακεμάβα = θα σε βάλω μάρτυρα
στο δικαστήριο.

μάρτυρας του Ιεχωβά: Γιαχοβάβα,
ο, θηλ. Γιαχοβάβκα, η.

μαρτυρία: (βλ. προδοσία).

μαρτυριάρης: (βλ. προδότης).

μαρτυρώ: (βλ. προδίδω).

μασέλα: μασέλα, η

π.χ. νάι λέσκε ε ντα(ν)ντά, μασέλα
βουραβέλ = δεν είναι δικά του τα
δόντια, μασέλα φοράει.

μάσημα: τσα(μ)μπιπέ και
τσανμπιπέ, ο.

μασημένος (μτχ): τσα(μ)μπλό,-ί
και τσανμπλό,-ί.

μάσηση: (βλ. μάσημα).

μασιά: μασσάβα, η

π.χ. τε λάβα τούκε η μασσάβα,
τζανές σο κα κεράβ τουτ; = αν σου
πάρω τη μασιά, ξέρεις τι θα σε
κάνω;

μάσκα: μάσκα, η

π.χ. κάταρ λιάν καγιά μάσκα; =
από πού πήρες αυτή τη μάσκα;

μασκαραλίκι: μασκαραλούκο, ο

π.χ. σόσι καβά μασκαραλούκο
κατέ α(ν)ντρέ, η ντουινιάβα κα
πρασάλ τουμέν = τι μασκαραλίκι

είναι αυτό εδώ μέσα, ο κόσμος θα σας κοροϊδεύει.

Συνών. ρεζί(λ)λίκο = ρεζιλίκι.

μασκαράς: μασκαράβα, η
π.χ. μασκαράβε κερντιλάμ α(ν)ντί ντουνιάβα, σάορε πρασάν αμέν = μασκαράδες γίναμε μες στον κόσμο, όλοι μας περιγελούν, τζανές σο μασκαράβα σι βο! = ξέρεις τι μασκαράς είναι αυτός! (δηλ. τι απατεώνας).

μασούρι: τόπο, ο

π.χ. εκ τόπο τχαβ = ένα μασούρι κλωστή (σ.α. μάτσο π.χ. εκ τόπο παρέ = ένα μάτσο λεφτά)

μαστίγιο: καμτσικά, η.

μαστίγωμα: καμτσικάσα-τσαλαηπέ, ο (= με μαστίγιο χτύπημα).

μαστιγώνω (μετβ. ρ.): καμτσικάσα - τσαλαβάβ (= με μαστίγιο χτυπώ).

μαστίχα: τσαμτσίκ, μαστίκα και μαστίκ, η

π.χ. ντε μά(ν)ντα εκ μαστίκα = δώσ' μου κι εμένα μια μαστίχα.

Συνών. τσίκλα = τσίχλα.

μάστορας: ουστάβα, ο

π.χ. καγιά μπουκί μανγκέλ ουστάβα = αυτή η δουλειά θέλει μάστορα.

μαστόρεμα: (βλ. μαστοριά).

μαστορεύω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ουσταλούκο-κεράβ (= μαστοριά κάνω)

μαστοριά: ουσταλούκο, ο

π.χ. ο ουσταλούκο, νάι κολάη σσέι = η μαστοριά, δεν είναι εύκολο πράγμα.

μαστός: τσουτσί, η

(βλ. και βυζί).

μαστροπεία (α): νταβατζουλούκο, ο.

μαστροπεία (β): πεζεβενκλίκο, ο (σ.α. η μεταφορά λόγων από τρίτο πρόσωπο για τη δημιουργία

ερωτικής σχέσης, η κατάσταση του κερατά)

π.χ. ο πεζεβενκλίκο σι λεσκί μπουκί, τζουβλέν μπικινέλ ντα χαλ = η μαστροπεία είναι η δουλειά του, γυναίκες πουλάει και τρώει, μο αμάλ κερέλ μανγκέ πεζεβενκλίκο = ο φίλος μου κάνει για μένα μεταφορά λόγων (δηλ. με βοηθάει να πλησιάσω την κοπέλα που θέλω).

μαστροπός (α): (βλ. προαγωγός).

μαστροπός (β): πεζεβένκο, ο (σ.α. μεσολαβητής για τη δημιουργία ερωτικής σχέσης, κερατάς)

π.χ. πεζεβένκο σι καβά τζουβλέν μπικινέλ = μαστροπός είναι αυτός γυναίκες πουλάει, του σάνας λενγκί πεζεβένκα, μαριπέ κα χας ακανά = εσύ ήσουν η μεσολαβήτρια της ερωτικής τους σχέσης, ξύλο θα φας τώρα, πεζεβένκο σαν, κι ρομνί οπρά τούτε κερέλ = κερατάς είσαι, η γυναίκα σου πάνω σου κάνει (μοιχεύει), θηλ. πεζεβένκα, η.

μασχάλη: κχάκ και κχαγκ, η

π.χ. κχά(ν)ντεν κε κχαγκά = μυρίζουν οι μασχάλες σου.

(υποκ.) κχαγκορί, η.

μασώ (μετβ. ρ.): τσά(μ)μπαβ και τσάνμπαβ

π.χ. τε τσά(μ)μπες σσουκάρ κο χαπέ = να μασάς καλά την τροφή σου, τσάνμπελας πε όρμπε, ιν μανγκέλας τε πφενέλ ο τσατσιπέ = μασούσε τα λόγια του, δεν ήθελε να πει την αλήθεια, τσά(μ)μπαβ μαστίκα = μασώ μαστίχα.

ματάκι (α): γιακχορί, η

π.χ. σαβέ σσουκάρ γιακχορά σι καλέ χουρντέ! = τι ωραία ματάκια έχει αυτό το μωρό!

ματάκι (β): γιακχαλί, η

π.χ. τσχουτά λεσκέ γιακχαλί = του έριξε (έκανε) ματάκι.

ματάκι (γ) (κατά του ματιάγματος): μποντζούκο και κλεί, ο (κλεί κυριολ. χάντρα)
 π.χ. μπούσσουκαρ σι κι τσχεί, τχο λακέ εκ μποντζούκο οπρά λάτε, τε να λελ-γιακχά = πανέμορφη είναι η κόρη σου, βάλε της ένα ματάκι πάνω της, να μη ματιάζεται, καζόμ φαρέ πφε(ν)τόμ τουκέ τε τχος εκ κλεί οπρά χουρντό, νι τχοντάν = πόσες φορές σου είπα να βάλεις ένα ματάκι πάνω στο παιδί, δεν έβαλες.
ματζούνι: ματζούννο, ο.
μάτι: γιακ, η
 π.χ. καλέ γιακχά = μαύρα μάτια, (φράση) ιν πφερέλ μι γιακ = δε μου γεμίζει το μάτι, (φράση) ντικ μαν εκχέ γιακχάσα, τε ντικχάβ τουτ ντουέ γιακχένσα = κοιτάξέ με με ένα μάτι, για να σε κοιτάξω με δύο (δηλ. φέρσου μου μια φορά καλά, για να σου φερθώ δύο), σίτουτ σσουκάρ γιακχά = έχεις ωραία μάτια, [στίχοι από τσιγγάνικο τραγούδι «τζάσταρ αμένγκε ντουρ» (= πάμε να φύγουμε μακριά)]
 χαλέμαν κε σσουκάρ γιακχά, γιακ μπουτ μπαρί ντιέμαν, ιν τζανάβ σο τε κεράβ = (απόδοση στίχων) με έφαγαν τα ωραία σου μάτια, φωτιά πολύ μεγάλη μου δώσανε, δεν ξέρω τι να κάνω.
 (βλ. ομόηχο γιακ = φωτιά).
ματιαγμένος (μτχ.): γιακχαλό,-ί
Αντίθ. μπαησαρντό = ξεματιαγμένος.
ματιάζομαι (αμετβ. ρ.): γιακχά-λαβ (= μάτια παίρνω)
 π.χ. γιακχά-λιάν, ο(ν)ντάν ντουκχάλ κο σσορό = ματιάχτηκες, γι' αυτό πονάει το κεφάλι σου (γιακχά-λαβ ως μετβ. σημαίνει: αποσπώ την προσοχή, βλ. και αποσπώ (την προσοχή)).

ματιάζω (μετβ. ρ.): γιακχά-νταβ (= μάτια δίνω)
 π.χ. γιακχά-ντιέ ε χουρντέ ντα νασσί πασστόλ = το μάτιαξαν το μωρό και δεν μπορεί να κοιμηθεί.
μάτιασμα: γιακχά-ντιπέ, ο (= μάτια δόσιμο).
ματόκλαδο: σαμσάλι και κιρπίκο, ο
ματόκλαδα (τα): σαμσάλα και κιρπίτσα, ε.
ματόπονος: γιακχένγκι-ντουκ, η (= ματιών πόνος).
μάτσο: μάτσα, η και μάτσο, ο
 π.χ. γεκ μάτσα παρέ σικαντά μάνγκε = ένα μάτσο λεφτά μου έδειξε.
μάτωμα: ρατβαλιπέ, ο.
ματωμένος (μτχ.): ρατβαλό,-ί και ραταλό,-ί.
ματώνομαι (αμετβ. ρ.): ρατβάρντιαβ.
ματώνω (αμετβ. ρ.): ρατβάβαβ
 π.χ. ρατβάιλο λεσκό νακ = μάτωσε η μύτη του.
ματώνω (μετβ. ρ.): ρατβαράβ και ραταράβ
 π.χ. α(ν)ντέ εκ ντουμούκ ρατβαρντά λεσκό νακ = με μια γροθιά του μάτωσε τη μύτη.
μαυρίζω (αμετβ. ρ.): καλιάβ
 π.χ. (φράση) καλιλό μο γκι τούταρ = μαύρισε η ψυχή μου από σένα.
Αντίθ. παρνιάβ = ασπρίζω (αμετβ.).
μαυρίζω (α) (μετβ. ρ.): καλαράβ και καλιαράβ
 π.χ. α(ν)ντέ γεκ ντουμούκ καλαρντά λεσκή γιακ = με μια γροθιά του μαύρισε το μάτι.
Αντίθ. παρναράβ = ασπρίζω (μετβ.).
μαυρίζω (β) (επιτατ. μετβ.ρ.): καλανταράβ
 π.χ. καλανταρντά μαν ο κχαμ = με μαύρισε ο ήλιος.

Αντίθ. παρνανταράβ = ασπρίζω μετβ.

μαυρίλα: καλιπέ, ο (σ.α. μελανιά) π.χ. κερντιλό α(ν)ντέ καλιμάτα ο πα(ν)τόλι = έγινε μες στις μαυρίλες το παντελόκι.

Αντίθ. παρνιπέ = ασπρίλα.

μαύρισμα (α): καλαριπέ και καλιαριπέ, ο π.χ. καλαριπέ μανγκέν κε γιακχά, για τε τχος γκογκί = μαύρισμα θέλουν τα μάτια σου, για να βάλεις μυαλό.

Αντίθ. παρναριπέ = άσπρισμα.

μαύρισμα (β): καλανταριπέ, ο *Αντίθ. παρνανταριπέ = άσπρισμα.*

μαυρισμένος (α) (μτχ.): καλαρντό,-ί και καλιαρντό,-ί (σ.α. χασίς)

Αντίθ. παρναρντό = ασπρισμένος.

μαυρισμένος (β) (μτχ.):

καλανταρντό, -ί

Αντίθ. παρνανταρντό = ασπρισμένος.

μαυρομάλλης (επίθ.): καλέ-μπαλένγκο,-ι

Αντίθ. παρνέ-μπαλένγκο = ασπρομάλλης.

μαυρομάνικος (επίθ.): καλέ-μπαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιέ)

π.χ. κάταρ λιάν καγιά καλέ-μπαϊένγκι α(ν)τεράβα; = από πού πήρες αυτό το μαυρομάνικο πουκάμισο;

Αντίθ. παρνέ-μπαϊένγκο = ασπρομάνικος.

μαυρομάτης (επίθ.): καλέ-γιακχένγκο,-ι.

μαυροπρόσωπος (επίθ.): καλέ-μόσκο,-ι

Αντίθ. παρνέ-μόσκο = ασπροπρόσωπος.

μαύρος (επίθ.): καλό,-ι

π.χ. καλό κοτορ = μαύρο ύφασμα, καλέ μπαλά = μαύρα μαλλιά, καλέ

πατέ = μαύρα ρούχα (καλό σ.α. χασίς)

Αντίθ. παρνό = άσπρος.

μαυρούτσικος (επίθ.): καλορό,-ί

Αντίθ. παρνορό = ασπρούτσικος.

μάχαιρα: μπαρί-τσοουρί, η (= μεγάλο μαχαίρι).

μαχαιράκι: τσοουρορί, η.

μαχαίρι: τσοουρί, η

π.χ. ντέμαν η τσοουρί, τε τσινάβ ο μας = δώσε μου το μαχαίρι, να κόψω το κρέας.

μαχαιριά: τσοουρί, η (κυριολ. μαχαίρι)

π.χ. χαλά ντούι τσοουρά, αμά νι μουλό = έφαγε δύο μαχαιριές, αλλά δεν πέθανε.

μαχαίρωμα: τσοουράσα-χϋβαριπέ, ο (= μαχαιροτρύπημα*).

μαχαιρωμένος (μτχ.): τσοουράσα-χϋβαρντό,-ί (= μαχαιροτρυπημένος*).

μαχαιρώνομαι (αμετβ. ρ.):

τσοουράσα-χϋβαράμαν (= μαχαιροτρυπιέμαι*).

μαχαιρώνω (μετβ. ρ.): τσοουράσα-χϋβαράβ (= μαχαιροτρυπώ*).

μάχη: τσινγκάρ, η

(σ.α. καυγάς, πόλεμος, φασαρία, μάλωμα).

μαχητής: μαρεμπετζίο, ο (= πολεμιστής, μαρεμπάβα, η = πόλεμος), θηλ. μαρεμπετζίκα, η

π.χ. μαρεμπετζίο σι ο Ντας = πολεμιστής είναι ο Έλληνας.

μάχομαι (α) (αμετβ. ρ.): τσινγκάρ-κεράβ (= μάχη, πόλεμο, καβγά, κάνω)

(σ.α. καυγαδίζω, πολεμώ).

μάχομαι (β) (αμετβ. ρ.):

μαρεμπάβα-κεράβ (= πόλεμο κάνω, πολεμώ).

μάχομαι (γ) (αμετβ. ρ.): μαράμαν (κυριολ. δέρνομαι μέση διάθεση,

μαράμαν μτφ. = παιδεύομαι, αγωνίζομαι, προσπαθώ, μοχθώ, καταγίνομαι, μάχομαι)
 π.χ. κε λατσχιάσκε μαράμαν, αμά νι ακχιαρές = για το καλό σου μάχομαι, αλλά δεν καταλαβαίνεις.
μεγαλοδείχνω (αμετβ. ρ.): μπαρό-σικαβάβ
 π.χ. ε σακάλα μπαρό-σικαβέν τουτ, ρά(ν)ντετουτ = τα γένια σε μεγαλοδείχνουν, ξυρίσου.
Αντίθ. σικνό-σικαβάβ = μικροδείχνω.
μεγαλόκαρδος: (βλ. μεγαλόψυχος).
μεγαλομανής (επίθ.): μπαρικανό,-ί (βλ. και υπερήφανος).
μεγαλομανία: μπαρικανιπέ, ο (βλ. και υπερηφάνεια).
μεγαλομάτης (επίθ.): μπαρέ-γιακχένγκο,-ι.
μεγαλοπιάνομαι (αμετβ. ρ.): μπαρό-ασταράμαν.
μεγαλοποιημένος (μτχ.): μπαρνανταρντό,-ί (= μεγαλωμένος).
μεγαλοποίηση: μπαρνανταριπέ, ο (= μεγάλωμα) (σ.α. μεγέθυνση, επέκταση).
μεγαλοποιώ (μετβ. ρ.): μπαρνανταράβ (= μεγαλώνω μετβ.)
 π.χ. νάι ακαντάλ ε σσέα σαρ πφενές νά μπαρναντάρ λεν = δεν είναι έτσι τα πράγματα, όπως τα λες μην τα μεγαλοποιείς.
 (σ.α. μεγεθύνω, επεκτείνω).
μεγάλος (επίθ.): μπαρό,-ί (σ.α. αρχηγός, ηγέτης)
 π.χ. καβά σι μο μπαρό πφαλ = αυτός είναι ο μεγάλος μου αδερφός, μπαρό κχερ = μεγάλο σπίτι, (φράση) ο Ντελ μπαρό σι = ο Θεός μεγάλος είναι.
Αντίθ. σικνό = μικρός.
μεγαλοσύνη: μπαριπέ, ο (σ.α. μεγαλείο, μέγεθος, μεγαλότητα)

π.χ. μπαριπέ μπικινέλ αμένγκε = μεγαλοσύνη μας πουλάει.
Αντίθ. σικνιπέ = μικρότητα, μικράτα (τα).
μεγαλόσωμος: (βλ. γίγαντας).
μεγαλούτσικος (επίθ.): μπαρορό,-ί (ομόηχο μπαρορό = πετραδάκι)
Αντίθ. σικνορό = μικρούτσικος, μικρούλης.
μεγαλόψυχος (επίθ.): μπαρέ-γκέσκο,-ι
Αντίθ. σικνέ-γκέσκο = μικρόψυχος.
μεγαλύτερος (α) (επίθ.): νταάμπαρο,-ι (= πιο μεγάλος)
 π.χ. σι νταάμπαρο μά(ν)νταρ ντούι μπροζς = είναι μεγαλύτερος από μένα δύο χρόνια.
Αντίθ. νταάσικνο = μικρότερος.
μεγαλύτερος (β) (άκλ. επίθ.): μπαριντέρ και μπαρεντέρ
 π.χ. μο μπαριντέρ τσχαό σι καβά = ο μεγαλύτερος γιος μου είναι αυτός.
Αντίθ. σικνιντέρ και σικνεντέρ = μικρότερος.
μεγάλωμα: μπαραριπέ, ο και μπαρνανταριπέ, ο
Αντίθ. σικναριπέ = μίκρεμα, σμίκρυνση.
μεγαλωμένος (α) (μτχ): μπαρραντό,-ί.
μεγαλωμένος (β) (μτχ.): μπαρνανταρντό, -ί.
μεγαλώνω (αμετβ. ρ.): μπαριάβ
 π.χ. μπαριλό κο τσχαβό = μεγάλωσε ο γιος σου, κάνα κα μπαρός, σο μανγκές τε κερντός; = όταν θα μεγαλώσεις, τι θέλεις να γίνεις;, μπαριλέ κε μπαλά = μεγάλωσαν τα μαλλιά σου.
Αντίθ. σικνιάβ = μικραίνω (αμετβ.).
μεγαλώνω (α) (μετβ. ρ.): μπαραράβ
 π.χ. μπαραράβ με χουρντέν = μεγαλώνω τα παιδιά μου.
Αντίθ. σικναράβ = μικραίνω (μετβ.), σμικρύνω.

μεγαλώνω (β) (μετβ. ρ.):

μπαρνανταράβ

Αντίθ. σικναράβ = μικραίνω μετβ., σμικρύνω.

μεγέθυνση: (βλ. μεγαλοποίηση).

μεγεθύνω (μετβ. ρ.): μπαρνανταράβ (= μεγαλώνω μετβ.).

π.χ. κα μπαρνανταράβ ο ρέσμι = θα μεγεθύνω τη φωτογραφία.

(βλ. και μεγαλοποιώ).

μέγιστος (επίθ.): γκαέτ-μπαρό,-ί (= υπερ μέγανος).

μεζεδάκι: μεζαβίσα, η.

μεζές: μεζάβα, η

π.χ. σίμαν λατσχί μεζάβα ρακιάκε = έχω καλό μεζέ για ούζο.

μεζούρα: μεζούρα, η.

μεθαύριο (επίρρ.): οβεράκι και οβέρτχαρα

π.χ. οβεράκι τζάβταρ = μεθαύριο φεύγω, οβέρτχαρα κ' αβέλ = μεθαύριο θα' ρθει .

Αντίθ. ποέρακι = προχθές.

μέθη: (βλ. μεθύσι).

μεθύσι: ματιπέ, ο

π.χ. νασστί βάζντελας πο σσορό κατάρ ο ματιπέ = δεν μπορούσε να σηκώσει το κεφάλι του από το μεθύσι.

μεθυσμένος (μτχ. ως επίθ.): ματό,-ί

π.χ. ματό σι, ιν τζανέλ σο πφενέλ = μεθυσμένος είναι, δεν ξέρει τι λέει.

Συνών. πι(ν)ντό = πιωμένος.

μέθυσος (μτχ. ως επίθ.): ματό, ο (σ.α. μεθυσμένος, βλ. και μεθυσμένος) και θηλ. ματί, η (σ.α. μεθυσμένη)

π.χ. εκχέ ματέστε πελί λεσκή τσχέι = σ' έναν μέθυσσο έπεσε (παντρεύτηκε) η κόρη του.

μεθύστακας: (βλ. μέθυσος).

μεθώ (αμετβ. ρ.): ματιάβ

π.χ. πιλά μπουτ ντα ματιλό = ήπια πολύ και μέθυσσε, ματιλό, νι τζανέλ

σο κερέλ = μέθυσσε, δεν ξέρει τι κάνει, κάνα ματός μπουτ λεκιάβα κερντός = όταν μεθάς πολύ λεκές γίνεσαι, ματιλόμ, τζαβ τε πασσιτιάβ = μέθυσσα, πάω να κοιμηθώ.

μεθώ (μετβ. ρ.): ματαράβ

π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «ο κορκοριπέ» (= η μοναξιά)]

ματαρντάς μαν πε γκουγκλέ ορμπένσα ντα πακιαϊέμ λα = με μέθυσσε με τα γλυκόλογά της και την πίστεψα, κα ματαράβ τουτ αϊράτ = θα σε μεθύσω απόψε.

μεικτός: (βλ. ανάμεικτος).

μείντάνι: μείντάνο και

μείντα(ν)νουκο, ο (σ.α. αλάνα)

π.χ. μπαρό μείντα(ν)νουκο σίλε ανγκλά ο κχερ λέσκο = μεγάλο μείντάνι έχει μπροστά στο σπίτι του, (φράση) κάνα τζάλταρ η πισίκα, ε μισσκοένγκε μείντάνο πουτάρντολ = όταν φεύγει η γάτα, για τα ποντίκια μείντάνι ανοίγει.

μειωμένος: (βλ. υποτιμημένος).

μειώνομαι: (βλ. υποτιμούμαι).

μειώνω (α): (βλ. υποτιμώ).

μειώνω (β): (βλ. λιγοστεύω μετβ.).

μείωση: (βλ. υποτίμηση).

μελαγχολία: μελανχολία, η

π.χ. μελανχολία ασταρντά λε = μελαγχολία τον έπιασε.

μελανάδα: βουνοτιπέ, ο.

Συνών. καλιπέ = μαυρίλα.

μελανής (άκλ. επίθ.): βούνοτο.

μελανιάζω (αμετβ. ρ.):

βουνοτοσάαβ

π.χ. βουνοτοσάιλε λεσκέ τσχαμά κατάρ ο σσιλ = μελάνιασαν τα μάγουλά του από το κρύο.

Συνών. καλιάβ = μαυρίζω (αμετβ.).

μελανιάζω (μετβ. ρ.):

βουνοτοσαράβ

π.χ. βουνοτοσαρντάς λες α(ν)ντό μαριπέ = τον μελάνιασε στο ξύλο.

Συνών. καλαράβ = μαυρίζω (μετβ.).

μελάνιασμα: βουνοτοσαριπέ, ο.

μελανιασμένος (μτχ.):

βουνοτοσαρντό, -ί.

μελανιασμένος (άκλ. επίθ.): βουνοτιμέ.

μελαχρινάδα: εσμερλίκο, ο.

μελαχρινός (επίθ.): εσμέρι, -κα

π.χ. εσμέρι τσαβό = μελαχρινό αγόρι, εσμέρκα τσχέι = μελαχρινό κορίτσι.

μελετώ (αμετβ. και μετβ. ρ.):

ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω, σ.α. προσέχω, εξετάζω, παρατηρώ, επιβλέπω, παρακολουθώ, φροντίζω)

π.χ. σο ντικχές τε κερές; = τι μελετάς να κάνεις;

μέλι: αβγκίν, ο

π.χ. αβγκίν τχάβντελ κατάρ λεσκό μούι, κάνα ορμπισαρέλ = μέλι στάζει απ' το στόμα του, όταν μιλάει, χα αβγκίν τε ζουράος = φάε μέλι να δυναμώσεις.

(υποκ.) αβγκινορό, ο.

μέλισσα: μπού(μ)μπαλο, ο και μπιροβλί, η

π.χ. τσαλαντά μαν μπού(μ)μπαλο κάι μο βασ = με χτύπησε (τσιμπησε) μέλισσα στο χέρι.

μελισσούλα: μπου(μ)μπαλίσι, ο και μπιροβλορί, η.

μελιτζάνα: πατλιτζάνο, ο

π.χ. πεκάβ ε πατλιτζάια = ψήνω τις μελιτζάνες.

μελιτζανάκι: πατλιτζανίσι, ο.

μελιτζανής (επίθ.): πατλιτζανέσκο, -ι.

μελιτζανί (το): πατλιτζανέσκο-ρένκι, (κυριολ. μελιτζάνας χρώμα).

μελιτζανοσαλάτα: εζμάβα, η

π.χ. λιόμ πατλιτζάια, τε κεράβ εζμάβα = πήρα μελιτζάνες, να κάνω μελιτζανοσαλάτα.

(υποκ.) εζμαβίσα, η.

μελλοντικά (επίρρ.):

ανγκλέντοβρου

π.χ. ανγκλέντοβρου με ντα κα κινάβ εκ τομαφίλι = μελλοντικά κι εγώ θ' αγοράσω ένα αυτοκίνητο, ανγκλέντοβρου, τε μπαρόλα μι μπουκί, κα μπαρανταράβ ο ντικιάνο = μελλοντικά, αν μεγαλώσει η δουλειά μου, θα επεκτείνω το μαγαζί, ανγκλέντοβρου κερ ντα εκ χουρντό = μελλοντικά κάνε ακόμα ένα παιδί (η λέξη ανγκλέντοβρου είναι σύνθετη από το επίρρ. ανγκλέ = μπροστά και το άκλ. επίθ. και επίρρ. ντοβρού = ευθεία επίρρ., κατευθείαν, ευθύς, ντόμπρος).

μελλοντικός (επίθ.):

ανγκλέντοβρούσκο, -ι.

μεμιάς (επίρρ.): α(ν)ντέ-εκ-φαρέ (= μες σε μία φορά) και εκχάσα (= με μια)

π.χ. α(ν)ντέ-εκ-φαρέ νταλί βάζντες ο τσουβάλι; = μεμιάς μπορείς να σηκώσεις το σακί;, σο τσινγκαρντόμ λε, α(ν)ντέ-εκ-φαρέ αβιλό = μόλις τον κάλεσα, μεμιάς ήρθε.

μεντεσεδάκι: με(ν)ντεσσαβίσα, η.

μεντεσές: με(ν)ντεσσάβα, η

π.χ. τε κινές ντούι με(ν)ντεσσάβε ε καπουϊάκε = ν' αγοράσεις δύο μεντεσέδες για την πόρτα.

μένω (αμετβ. ρ.): ατσχάβ

π.χ. νι τζαβ κχατέ(ν)ντε, κατέ κα ατσχάβ = δεν πάω πουθενά, εδώ θα μείνω, καζόμ παρέ ατσχιλέ τουτ; = πόσα λεφτά σου έμειναν;

(βλ. και αμετβ. σταματώ, στέκομαι, παύω αμετβ.)

μέρα: γκιβέ, γκιέ και γκιές, ο

π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο κχαμ» (= ο ήλιος)] κάνα κα αβέλ κοβά γκιβέ, ο κχαμ ε Ρομένγκε κάι ιν κα γκαράντολ! = (απόδοση στίχων) πότε θα έρθει αυτή η μέρα, που ο ήλιος θα πάψει να κρύβεται για τους Τσιγγάνους!, σαβό γκιές

κα ιρισάος; = ποια μέρα θα
γυρίσεις; , εκχόλ ακανά, ρακιλό·
τχάρα ντα γκιέ σι = φτάνει τώρα,
νύχτωσε· κι αύριο μέρα είναι.

Αντίθ. ρατ και ρακί = νύχτα.

μεράκι: μεράκο, ο

π.χ. σίμαν μπουτ μεράκο, εκχέ
σπορ τομαφιλέσκε = έχω πολύ
μεράκι, για ένα σπορ αυτοκίνητο.

μερακλής: μερακλίο, ο.

μερακλίδισσα: (βλ. μερακλού).

μερακλού: μερακλύκα, η.

μερεμέτι: μερεμέτι, ο

π.χ. μαράμαν καλέ μερεμετένσα =
παιδεύομαι μ' αυτά τα μερεμέτια.

μεριά (α): ρικ , ρινγκ, και ριγκ, η

π.χ. αβ κατάρ καγιά ρικ = έλα απ'
αυτή τη μεριά.

(υποκ.) ριγκορί, η.

(βλ. και πλευρά).

μεριά (β): ταράφι, ο (σ.α. πλευρά)

π.χ. τζα κατάρ κοβά ταράφι =
πήγαινε από την άλλη μεριά.

(υποκ.) ταραφίσι, ο.

μερίδα: μόλα και μερίδα, η

π.χ. χαλάς ντούι μόλε πατάτε =
έφαγε δυο μερίδες πατάτες, καζόμ
μερίδε χαλάν; = πόσες μερίδες
έφαγες;

μερίδιο (α): μερίδιο, ο

π.χ. σα ε πφαλά λιέ πο μερίδιο =
όλα τα αδέρφια πήραν το μερίδιό
τους.

μερίδιο (β): (βλ. κληρονομιά).

μεροκαματιάρης:

γκιου(ν)ντελικτσίο και

γκυ(ν)ντελικτσίο, ο (το υ προφ.
όπως το γαλλικό υ)

π.χ. γκιου(ν)ντελικτσίο σι λακό
ρομ = μεροκαματιάρης είναι ο
άντρας της. (θηλ.

γκιου(ν)ντελικτσίκα και

γκυ(ν)ντελικτσίκα, η).

μεροκάματο (α): γκυ(ν)ντελίκιο (το
υ προφ. όπως το γαλλικό υ) και
γκιου(ν)ντελίκιο, ο

π.χ. ικαλντόμ μο γκιου(ν)ντελίκιο
αβγκιέ = έβγαλα το μεροκάματο
μου σήμερα.

μεροκάματο (β): μεροκάματο, ο

π.χ. μπερεκέτ ε Ντεβλέσκε τε
κερές, κάι ικαλές εκ μεροκάματο =
να δοξάζεις το Θεό που βγάζεις ένα
μεροκάματο.

μέρος: τχαν, ο

π.χ. κατάρ σαβό τχαν σαν; = από
ποιο μέρος είσαι;, [στίχοι από
ποίηση Γ. Αλεξίου «κολά
μπροσσά» (= εκείνα τα χρόνια)] κάι
γκελέ κολά μπροσσά βας
βαστέσταρ κάι πιφράσας, κάι γκελέ
κολά σσουκάρ τχανά, ε
λουλουγκιαλέ, κάι ντικχάσας, αβιλέ
ντα γκελέταρ μπι τε πουτσέν
αμέ(ν)νταρ = (απόδοση στίχων) πού
πήγαν εκείνα τα χρόνια χέρι με χέρι
που περπατούσαμε, πού πήγαν
εκείνα τα ωραία μέρη, τα
λουλουδάτα, που κοιτούσαμε,
ήρθαν και φύγανε χωρίς να μας
ρωτήσουν.

(υποκ.) τχανορό, ο.

(βλ. και τόπος, θέση, οικόπεδο,
περιοχή).

μερούλα: γκιβορό, και γκιβεσορό,
ο

π.χ. γεκ γκιβορό ατσχιλό νταά,
τχάρα κα αβέλταρ = μια μερούλα
έμεινε ακόμη, αύριο θα έρθει.

(βλ. ομόηχο γκιβορό = σιταράκι).

μερτικό: (βλ. κληρονομιά).

μες (επίρρ.): α(ν)ντό [= μες στο(ν)]
και α(ν)ντί [= μες στη(ν)] και
α(ν)ντέ (= μες στους, μες στις)

π.χ. ρόντε α(ν)ντό κχερ = ψάξε μες
στο σπίτι, α(ν)ντί αβλία σι = μες
στην αυλή είναι, σα α(ν)ντέ ντρομά
πιφρές = όλο μες στους δρόμους

περπατάς, τε να ναϊός α(ν)ντέ λεά =
να μην κολυμπάς μες στα ποτάμια.

[έχει και την έννοια του ελληνικού
σε: π.χ. α(ν)ντέ ντούι γκιέ κα
ιρισάαβ = σε δυο μέρες θα γυρίσω].

μέσα (επίρρ.): α(ν)ντρέ

π.χ. α(ν)ντρέ σι, τιλεόραση ντικχέλ
= μέσα είναι, τηλεόραση βλέπει,
(μτφ.) ντιόμ α(ν)ντρέ κατάρ καλά
μανγκινά = μπήκα μέσα απ' αυτά
τα εμπορεύματα.

[από μέσα = α(ν)ντρέαλ και
α(ν)ντάρ

π.χ. ροβέλας α(ν)ντάρ πο γκι =
έκλαιγε μέσα από την ψυχή του].

Αντίθ. αβρί και αβρίκ = έζω.

μεσαίος (επίθ.): μασσκαρουτνό,-ί.

μεσάνυχτα (επίρρ.): μασσκαριράτ
(= μέση της νύχτας).

μέση (α): μασσκάρ και ντουμό, ο
(ντουμό κυριολ. πλάτη)

π.χ. ντουκχάλ μο μασσκάρ =
πονάει η μέση μου, μασσκαρέστε
ατσχίλι η μπουκί = στη μέση έμεινε
η δουλειά, νά βάζντε μπουτ
πφαριπέ, κα αστάρντολ κο ντουμό
= μη σηκώνεις πολύ βάρος, θα
πιαστεί η μέση σου.

μέση (στη) (β) (επίρρ.): ορταντά

π.χ. νά μουκ ορταντά η μπουκί,
μπιτίρ λα = μην αφήνεις στη μέση
τη δουλειά, τελείωσέ την.

μεσημέρι (α): υβλένο και υλένο, ο
(τα υ προφ. όπως το γαλλικό υ)

π.χ. υβλένο κερντιλό, νταά ιν
κερντιλί η ζουμί; = μεσημέρι έγινε,
ακόμα δεν έγινε το φαγητό;

μεσημέρι (β): υλένι και υβλένι (τα
υ προφ. όπως το γαλλικό υ)

π.χ. υλένι σι ακανά, τζα πάσστο =
μεσημέρι είναι τώρα, πήγαινε να
κοιμηθείς.

μεσημεριανός (επίθ.): υβλενέσκο.-
ι και υλενέσκο,-ι (τα υ προφ. όπως
το γαλλικό υ)

π.χ. υβλενέσκο χαπέ =
μεσημεριανό φαγητό.

μέσον: μέσον, ο

π.χ. νάι μαν μέσον, σο σα τε αβάβ;
= δεν έχω μέσον, με τι να 'ρθω;
(μτφ.) τχοντά μέσον, για τε κερέλ
λεσκή μπουκί = έβαλε μέσον, για να
του κάνει τη δουλειά.

μεσούλα: μασσκαρορό, ο.

μετά: (βλ. ύστερα).

μεταβάλλομαι (αμετβ. ρ.):

ντισσσίαβ (κυριολ. αμετβ. αλλάζω)

π.χ. ντισστί η αβάβα =
μεταβλήθηκε ο καιρός.

μεταβάλλω (μετβ. ρ.): ντισστιρίαβ
και ντισστιρίαβ (κυριολ. μετβ.
αλλάζω)

π.χ. ντισστιρίαβ με μπαλένγκο
ρένκι = μεταβάλλω το χρώμα των
μαλλιών μου (σ.α. αντικαθιστώ).

μεταβιβάζομαι (αμετβ. ρ.):

νακχάντιαβ (κυριολ. περνιέμαι, σ.α.
ξεπερνιέμαι)

π.χ. κα ντες έπσι ε παρέ ντα σορά
κα νακχάντολ ο τομαφίλι οπρά
τούτε = θα δώσεις όλα τα λεφτά και
μετά θα μεταβιβαστεί το
αυτοκίνητο πάνω σου.

μεταβιβάζω (μετβ. ρ.): νακχαβάβ
(κυριολ. μετβ. περνώ, σ.α. ξεπερνώ,
προσπερνώ, διαπερνώ, συνοδεύω)

π.χ. κα νακχαβάβ ο κχερ οπρά
τούτε = θα μεταβιβάζω το σπίτι
πάνω σου.

μεταβίβαση: νακχαηπέ, ο (=
πέραςμα, σ.α. ξεπέραςμα,
προσπέραςμα).

μεταβιβασμένος (μτχ.): νακχαντό,
-ί (= περασμένος, σ.α.

ξεπερασμένος, διαπερασμένος).

μεταβολή: ντισσμέκο, ο (από το
ντισσσίαβ = αμετβ. αλλάζω, σ.α.
μεταβάλλομαι)

π.χ. ε αβαβάκο ντισσμέκο = του
καιρού η μεταβολή.

Συνών. ντισστιριμέκο = αλλαγή.

μεταδίδομαι (αμετβ. ρ.):

ντι(ν)ντάρντιαβ

π.χ. ντι(ν)ντάρντολ καβά
νασφαλιπέ = μεταδίδεται αυτή η
αρρώστια, ε τοπάκο κχελιπέ κα
ντι(ν)ντάρντολ κατάρ τιλεόρασι = ο
ποδοσφαιρικός αγώνας θα
μεταδοθεί από την τηλεόραση.

μεταδίδω (μετβ. ρ.): ντι(ν)νταράβ

(= κάνω να δοθεί-ούν, βάζω να
δώσει-ουν, νταβ = δίνω)

π.χ. του ντι(ν)νταρντάν ο αμπέρι =
εσύ μετέδωσες την είδηση.

μεταδομένος (μτχ.): ντι(ν)νταρντό,
-ί

μετάδοση: ντι(ν)νταριπέ, ο.

μεταδοτικός (επίθ.): ντι(ν)νταρντι-
κανό,-ί.

μεταδοτικότητα: ντι(ν)νταρντιπέ,
ο.

μετακομίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.):

λανταβάβ

(σ.α. φορτώνω, ταξιδεύω).

μετακόμιση: λανταηπέ, ο (σ.α.

φόρτωμα, ταξίδι).

μεταλλικός (επίθ.): μαντεμέσκο, -ι

μέταλλο: μαντέμο, ο και μαντέμι,
ο.

μεταμελλούμαι: (βλ. μετανιώνω).

μετάνιωμα: πισσμανλούκο, ο και

πισσμα(ν)νούκο, ο.

μετανιωμένος (άκλ. επίθ.):

πισσμανλαμούσσι και

πισσμα(ν)ναμούσσι.

μετανιώνω (αμετβ. ρ.): πισσμάνο-
κερντιάβ

π.χ. πισσμάνο-κερντιλόμ, κάι νι
γκελόμ με ντα λένσα = μετάνιωσα
που δεν πήγα και εγώ μαζί τους, κα
κερντός-πισσμάνο γεκ γκιβέ καλέ
μπαρέ πφερασένγκε κάι πφενές
ακανά = θα μετανιώσεις μια μέρα
γι' αυτά τα μεγάλα λόγια που λες
τώρα.

μετανοώ: (βλ. μετανιώνω).

μεταξένιος:(βλ. μεταξωτός).

μετάξι: κεζ, ο.

μεταξωτός (επίθ.): κεζαλουνό,-ί

π.χ. κεζαλουνό κοτόρ = μεταξωτό
ύφασμα.

μεταφερμένος (μτχ.): ινγκαρντό, -ί
και ινγκιαρντό,-ί (σ.α. πηγεμένος,
οδηγημένος)

Συνών. τζι(ν)ντό = πηγεμένος.

μεταφέρομαι (αμετβ. ρ.):

ινγκάρντιαβ

π.χ. τε ινγκάρντον καλά κασστά
κάι ντάμο = να μεταφερθούν αυτά
τα ξύλα στην αποθήκη.

μεταφέρω (μετβ. ρ.): ινγκαράβ και
ινγκιαράβ

π.χ. κον κα ινγκαρέλ ε κασστά
κχερέ; = ποιος θα μεταφέρει τα
ξύλα στο σπίτι;, κα ινγκαρές μαν
κάι ντουκιάνο; = θα με μεταφέρεις
στο μαγαζί; (κυριολ. πηγαίνω
μετβ.).

μεταφορά: ινγκαριπέ, ο και
ινγκιαριπέ, ο.

μεταφορικός (επίθ.): ινγκαριμά-
σκο,-ι και ινγκιαριμάσκο,-ι

π.χ. ε ινγκαριμάσκε μαστράφορα
κον κα ποκινέλ λεν; = τα
μεταφορικά έξοδα ποιος θα τα
πληρώσει;

μετέπειτα (επιρρ.): σοναντάν

π.χ. σοναντάν αβιλό καβά =

μετέπειτα ήρθε αυτός.

μετερίζι: μετερίζι, ο.

μέτρημα (α): γκινιπέ, ο.

μέτρημα (β): σαημάκο, ο

π.χ. σαημάκο μανγκέν ε μανγκινά
= μέτρημα θέλουν τα εμπορεύματα.

μετρημένος (μτχ.): γκι(ν)ντό,-ί

π.χ. γκι(ν)ντέ σι ε παρές =

μετρημένα είναι τα λεφτά.

Αντίθ. μπιγκι(ν)ντό = αμέτρητος.

μέτρηση: (βλ. μέτρημα).

μετριέμαι (αμετβ. ρ.): γκι(ν)ντιάβ και γκι(ν)ντιβάβ.

μέτριος (άκλ. επίθ.): ορτά και ορτάς

π.χ. κερ μανγκέ γεκ ορτά καϊάβα = φτιάξε μου έναν μέτριο καφέ.

Αντίθ. γκαετουνό και γκαεκουτνό = υπερβολικός.

μετριοφροσύνη: μπιμπαρικανιπέ, ο (= μη υπερηφάνεια)

Αντίθ. μπαρικανιπέ = υπερηφάνεια, αλαζονεία, μεγαλομανία.

μετριόφρονας (επίθ.): μπιμπαρικαννό,-ί (=μη υπερήφανος)

Αντίθ. μπαρικανό = υπερήφανος, αλαζόνας, μεγαλομανής, καυχησιά-ρης.

μέτρο: μέτρο, ο

π.χ. κάι τχοντάν ο μέτρο; = πού έβαλες το μέτρο; καζόμ μέτρα σι κατάρ τζι κοτέ; = πόσα μέτρα είναι από δω μέχρι εκεί;

μετρώ (α) (μετβ. ρ.): γκινάβ

π.χ. γκι(ν)ντάν ε παρές; = μέτρησες τα λεφτά; [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «πάλε ρακιόλ» (= πάλι νυχτώνει)] πάλε αϊράτ νασστί κα πασσλιάβ, ε τσερινά κα γκινάβ = (απόδοση στίχων) πάλι απόψε δε θα μπορέσω να κοιμηθώ, τα αστέρια θα μετρώ. (σ.α. λογαριάζω, υπολογίζω).

μετρώ (β) (μετβ. ρ.): σαήαβ (σ.α. λογαριάζω, υπολογίζω)

π.χ. νι τζανέλ τε σαήορ = δεν ξέρει να μετράει, σαήαβ ε παρέ = μετρώ τα λεφτά.

μέτωπο: τσικάτ, ο

π.χ. λεσκό τσικάτ φραμπόλ κατάρ ο πιρετό = το μέτωπό του καίει από τον πυρετό.

(υποκ.) τσικατορό, ο.

μέχρι (πρόθ.): τζι

π.χ. τζι τε αβές του, με κα τζάβταρ = μέχρι να έρθεις εσύ, εγώ θα φύγω, τζι κοτέ = μέχρι εκεί.

Συνών. πόσστα = ωσότου.

μηδέν (το): μιδέν, ο.

μηδενίζω (μετβ. ρ.): μιδενισαράβ

μήκος: (βλ. μάκρος).

μηλαράκι: φραμπαϊορί, η (προφ.με συνίζηση ιο).

μηλιά: φραμπαλίν, η.

μήλο: φραμπάι, η

π.χ. (φράση) η σσουκάρ φραμπάι ο μπέτι μανούζς χαλ λα = (φράση) το όμορφο το μήλο ο άσχημος άνθρωπος το τρώει (δηλ. πολλές φορές οι άσχημοι (-ες)

παντρεύονται τις (τους) όμορφες (-ους).

μηλόπιτα: φραμπαϊάκι-πλετσί(ν)τα, η (προφ. με συνίζηση ια).

μην και μη (μόρ.): να και μα

π.χ. να τζάταρ = μη φεύγεις, μά λες τούσα = μη τον παίρνεις μαζί σου, μπουτ νά ρόντε = πολλά μην ψάχνεις, να αβ τχάρα = μην έρχεσαι αύριο.

μήνας: τσχον, ο

π.χ. α(ν)ντέ τριν γκιβέ ικλέλ καβά τσχον = σε τρεις μέρες βγαίνει αυτός ο μήνας, ντούι τσχον μπουκί-κερντόμ κοτέ = δυο μήνες δούλεψα εκεί.

(υποκ.) τσχονορό, ο (τσχον σ.α. φεγγάρι).

μηνιαίος (επίθ.): τσχονέσκο,-ι.

μηνιάτικο: αϊλούκο, ο

π.χ. λιόμ μο αϊλούκο αβγκιέ = πήρα το μηνιάτικό μου σήμερα (βλ. και επίδομα, μισθός, σύνταξη).

μήνυμα: αμπερί, ο (= είδηση).

π.χ. αβιλό αμένγκε αμπερί τε ιρισάβας πάπαλε = μας ήρθε μήνυμα να γυρίσουμε πίσω.

μήνυση: μακεμάβα, η (= δικαστήριο)

π.χ. κα κεράβ τουτ μακεμάβα, κάι νι ντες με παρέ = θα σου κάνω μήνυση, που δεν δίνεις τα λεφτά μου.

μηνυτής: μακεμετζίο, ο.

μηνύτρια : μακεμετζίκα, η.

μηνύω (α) (μετβ. ρ.): μακεμάβα - κεράβ (= δικαστήριο κάνω)

π.χ. κα κεράβ τουτ μακεμάβα κάι μαρντάν με τσαβέ = θα σε μηνύσω που έδειρες το γιο μου.

μηνύω (β) (μετβ. ρ.): α(ν)ντρέ-νταβ (α(ν)ντρέ = μέσα, νταβ = δίνω, μπαίνω)

π.χ. κα νταβ τουτ α(ν)ντρέ κάι κουσσλάν μαν = θα σε μηνήσω που με έβρισες.

μήπως (σύνδ.): μίπος

π.χ. μίπος ντικχλάν με νταντέ; = μήπως είδες τον πατέρα μου; μίπος νάι αγκαντάλ σαρ πφενές; = μήπως δεν είναι έτσι όπως το λες;

μηρός: (βλ. μπούτι).

μητέρα: (βλ. μάνα).

μήτρα: μίτρα, η.

μητρικός (α) (επίθ.): ντεάκο, -ι

π.χ. ντεάκο σουτί = μητρικό γάλα.

μητρικός (β) (επίθ.): ντεηκανό, -ί.

μητρότητα: ντεηπέ, ο.

μηχανάκι: (βλ. μοτοσυκλέτα).

μηχανεύομαι (α) (αμετβ. ρ.):

μπουτζαγκλαράμαν

Συνών. πφρινιάβ και πφριναράμαν = πονηρεύομαι.

μηχανεύομαι (β): (βλ. επινοώ).

μηχανή: μάκινα και μακίνα, η (βλ. και κινητήρας).

μηχανικός (ο πολιτικός): μηχανικό-ζι, ο

π.χ. αβιλό ο μηχανικόζι ντα λιά ε τχανέσκε μέτρα = ήρθε ο μηχανικός και πήρε τα μέτρα του οικοπέδου.

μηχανικός (μοτοσυκλετών,

μηχανακίων): μοτορτζίο, ο (σ.α.

πωλητής μοτοσυκλετών,

μηχανακίων, μοτόρι, ο = μηχανάκι, μοτοσυκλέτα).

μηχανικός (η): μηχανικόσκα, η.

μίζα: μίζα, η

π.χ. ε τομαφιλέσκι μίζα = η μίζα του αυτοκινήτου.

μιζέρια: μιζέρια, η

π.χ. μπουτ μιζέρια σϋρντεν λεσκέ χουρντέ = πολλή μιζέρια τραβάνε τα παιδιά του.

Συνών. τσοριπέ = φτώχεια (ομόηχο τσοριπέ = κλεψιά).

μικραιμένος* (μτχ.): σικναρντό, -ί και σικνανταρντό, -ί

Αντίθ. μπαραρντό και

μπαρανταρντό = μεγαλωμένος, μεγεθυμένος, μεγαλοποιημένος, επεκτεταμένος.

μικραίνω (αμετβ. ρ.): σικνιαβ

π.χ. σικνιλέ ε γκιβεσά = μίκρυναν οι μέρες, μπαριλό ο χουρντό ντα σικνιλέ λεσκέ ε πατέ = μεγάλωσε το παιδί και του μίκρυναν τα ρούχα, σικνιλέ λεσκέ γιακχά κατάρ η λί(ν)ντρα = μίκρυναν τα μάτια του από τη νύστα.

Αντίθ. μπαριάβ = μεγαλώνω (αμετβ.)

μικραίνω (επιτατ. μετβ. ρ.):

σικνανταράβ

π.χ. κα σικνανταράβ ζάλακ ο κοτόρ = θα μίκρύνω λίγο το ύφασμα.

Αντίθ. μπαρανταράβ = μεγαλώνω μετβ., μεγεθύνω, μεγαλοποιώ, επεκτείνω

μικραίνω (μετβ. ρ.): σικναράβ

π.χ. πε μπροσά σικναρέλ καγιά = μικραίνει τα χρόνια της αυτή.

Αντίθ. μπαραράβ = μεγαλώνω (μετβ.).

μικράτα (τα): σικνιπέ, ο

π.χ. κο σικνιπέ σεράβ = τα μικράτα σου θυμάμαι (δηλ. θυμάμαι την νηπιακή και παιδική σου ηλικία).

(βλ. και μικρότητα).

μίκρεμα (α): σικναριπέ, ο

Αντίθ. παραριπέ = μέγλωμα.

μίκρεμα (β): σικνανταριπέ, ο
Αντίθ. παρανταριπέ = μέγλωμα, μεγέθυνση, μεγαλοποίηση, επέκταση.

μικρόβιο: μικρόβιο, ο
π.χ. ο ντοκτόρι ρακχαντά και λεσκό μουτέρ μικρόβια = ο γιατρός βρήκε στα ούρα του μικρόβια.

μικροδείχνω (αμετβ. ρ.): σικνό-σικαβάβ

Αντίθ. παρό-σικαβάβ = μεγαλοδείχνω.

μικροκέφαλος (επίθ.): σικνέ-σσερέσκο,-ι

Αντίθ. παρέ-σσερέσκο = μεγαλοκέφαλος.

μικρόμυαλος (επίθ.): σικνέ-γκογκιάκο,-ι

π.χ. σικνέ γκογκιάκο σι, νι τσχινέλ λεσκή γκογκί = μικρόμυαλος είναι, δεν κόβει το μυαλό του.

Αντίθ. γκογκιαλό = μυαλωμένος.

μικροπωλητής (παζαριών): παζαρτζίο, ο (σ.α. παζαρευτής).

μικρός (επίθ.): σικνό, -ί

π.χ. σικνό κχερ = μικρό σπίτι, σικνό σαν νταά = μικρός είσαι ακόμα.

Αντίθ. παρό = μέγλωμα.

μικρότερος (α) (επίθ.): νταάσικνο, -ι (= πιο μικρός)

π.χ. νταάσικνο σι μά(ν)νταρ = μικρότερος είναι από μένα.

Αντίθ. νταάμπαρο = μεγαλύτερος.

μικρότερος (β) (άκλ. επίθ.): σικνιντέρ και σικνεντέρ

π.χ. μο σικνιντέρ τσχαό σι καβά = ο μικρότερος γιος μου είναι αυτός.

Αντίθ. παριντέρ και παρεντέρ = μεγαλύτερος.

μικρότητα: σικνιπέ, ο [βλ. και μικράτα (τα)].

Αντίθ. παριπέ = μεγαλοσύνη.

μικρούλης (επίθ.): σικνορό,-ί

π.χ. και γκελό ο σικνορό; = πού πήγε ο μικρούλης;

(σ.α. μικρούτσικος).

μικρούτσικος (επίθ.): σικνορό,-ί
Αντίθ. παρορό = μεγαλούτσικος.

μικρόψυχος (επίθ.): σικνέ-γκέσκο,-ι

Αντίθ. παρέ-γκέσκο = μεγαλόψυχος.

μιλάκια: μιλάκιο, ο

π.χ. ε χουρντέ κχελέν μιλάκιο = τα παιδιά παίζουν μιλάκια.

μίλημα (α): ορμπισαριπέ, ο (βλ. και συζήτηση).

μίλημα (β): κονουσσσιπέ, κονουσσμάκο, ο και κονουσσμάβα, η (σ.α. ομιλία, συζήτηση, κουβέντιασμα).

μίλημα (γ): πφεράς – κεριπέ, ο (πφεράς = λέξη, λόγος, κουβέντα, κεριπέ = φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία) (σ.α. κουβέντιασμα, συζήτηση, συνομιλία).

μιλημένος (μτχ. ως επίθ.): ορμπισαρντό,-ί.

μιλιά (α): λαλί, η (= φωνή)

π.χ. (φράση) μούι σίλε ντα λαλί νάι λε = στόμα έχει και μιλιά δεν έχει.

μιλιά (β): σέζι, η (= φωνή)

π.χ. τσχι(ν)ντιλί μι σέζι ε τρασσάταρ = μου κόπηκε η μιλιά από τον φόβο.

μιλιέμαι (αμετβ. ρ.): ορμπισάαβ και ορμπισάαβαβ (βλ. και κουβεντιάζομαι).

μιλώ (α) (αμετβ. ρ.): ορμπισαράβ

π.χ. ιν ορμπισαράβ λέσα = δεν μιλάω μαζί του, ορμπισαρντέμ λεσκέ με = του μίλησα εγώ.

(βλ. και συζητώ).

μιλώ (β) (αμετβ. ρ.): κονουσσσίαβ

π.χ. κονουσσσίαβ τούκε, νι ασσουνές μαν; σου μιλάω, δεν μ' ακούς; (σ.α. ομιλώ, συζητώ, κουβεντιάζω).

μιλώ (γ) (αμετβ. ρ.): πφεράς-κεράβ (πφεράς = λέξη, λόγος, κουβέντα, κεράβ = κάνω, πράττω, δημιουργώ)
π.χ. σόσκε νι κερές-πφεράς; = γιατί δε μιλάς; (σ.α. κουβεντιάζω, ομιλώ, συζητώ, συνομιλώ).

μιναρές: μιναράβα, η.

μίνι: μίνι, ο

π.χ. λακό ρομ νι μουκέλ λα τε βουραβέλ μίνι = ο άνδρας της δεν την αφήνει να φορέσει μίνι.

Αντίθ. μάκσι = μάζι.

μισά (επίρρ.): οπάσζ

π.χ. οπάσζ παρέ ακανά κα νταβ τουτ ντα οπάσζ κάνα κα μπιτιρίος η μπουκί = μισά λεφτά τώρα θα σου δώσω και μισά όταν τελειώσεις τη δουλειά.

μισάνοιχτος (επίθ.): οπάσζ-πουταρντό,-ί

Αντίθ. οπάσζ-πφα(ν)ντό = μισόκλειστος.

μισθός: αϊλούκο, ο (κυριολ. μηνιάτικο)

π.χ. κάνα κα λες κο αϊλούκο; = πότε θα πάρεις το μισθό σου; (βλ. και επίδομα, μηνιάτικο, σύνταξη).

μισογεμάτος (επίθ.): οπάσζ-πφερντό,-ί.

μισόγυμνος (επίθ.): οπάσζ-νανγκό,-ί.

μισοκαμένος (επίθ.): οπάσζ-πφαμπαρντό, -ί.

μισόκλειστος (επίθ.): οπάσζ-πφα(ν)ντό, -ί.

Αντίθ. οπάσζ-πουταρντό = μισάνοιχτος.

μισόλογα: οπάσζ-όρμπε και οπάσζ-πφερασά, ε

π.χ. οπάσζ-όρμπε πφενέλας μάνγκε = μισόλογα μου έλεγε.

μισοπεθαμένος (επίθ.): οπάσζ-μουλό,-ί.

μισός (άκλ. επίθ.): οπάσζ

π.χ. οπάσζ μαρνό = μισό ψωμί, η μπουκί ατσχλί οπάσζ = η δουλειά έμεινε μισή, α(ν)ντέ οπάσζ σαάτο κα ιρισάολ = σε μισή ώρα θα γυρίσει, (μτφ.) οπάσζ γκέσα κα τζαβ = με μισή ψυχή θα πάω.

Αντίθ. σαστό = ολόκληρος, υγιής

μισούτσικος (επίθ.): οπασσορό, -ί

Αντίθ. σαστορό =

ολοκληρούτσικος, υγιούτσικος**

(ομόηχο οπασσορό = πάνω στο κεφάλι).

μισοψημένος (επίθ.): οπάσζ-πεκό, -ί.

μνήμα: λιμόρι, ο (πληθ. λιμόρα, ε).

μνήμη: γκογκί, η (κυριολ. μυαλό)

π.χ. νι αβέλ κάι μι γκογκί λεσκό αλάβ = δεν έρχεται στη μνήμη μου το όνομά του.

μνημόσυνο: μεβλίτι, ο

π.χ. πε ντάκο μεβλίτι κερέλ = της μάνας του το μνημόσυνο κάνει.

μόδα: μόδα και μόντα, η

π.χ. νεβί σι καγιά μόντα = καινούρια είναι αυτή η μόδα.

μοιάζω (αμετβ. ρ.): μεησαράβ και μπε(ν)ζέαβ

π.χ. μεησαρέλ κάι πο ντατ = μοιάζει στον πατέρα του, ο χουρντό μπενζέορ κάι πι ντέι = το μωρό μοιάζει στη μάνα του.

μοιάσιμο: μεησαριπέ και μπενζεμέκο, ο

μοίρα: βλ. γραφτό

μοιράδι: βλ. κληρονομιά

μοιράζομαι (αμετβ. ρ.): ουλάντιαβ

μοιράζω (α) (μετβ. ρ.): ουλαβάβ

π.χ. ουλαβάβ ο χαπέ = μοιράζω το φαγητό.

μοιράζω (β) (μετβ. ρ.): ντατίαβ

π.χ. ντατίαβ ο μας κάι μανουσσά = μοιράζω το κρέας στους ανθρώπους (συνηθίζεται στις περιπτώσεις τάματος)

(σ.α. σκορπίζω, δοκιμάζω γεύση, γεύομαι, π.χ. σόσκει ντατίος με λιλιά = γιατί σκορπάς τα χαρτιά μου;, ντε ε χουρντέ ντα ζάλακ ντο(ν)ντουρμάβα, τε ντατίορ = δώσε και στο παιδί λίγο παγωτό, να δοκιμάσει).

μοιραίο (το): ετζέλι, ο

π.χ. (κατάρα) κο ετζέλι τε αβέλ κοτάρ = το μοιραίο σου να έρθει από 'κει.

Συνών. μεριπέ = θάνατος.

μοίρασμα (α): ουλαηπέ, ο.

μοίρασμα (β): ντατμάκο, ο (σ.α. σκόρπισμα, δοκιμή γεύσης).

μοιρασμένος (μτχ.): ουλαντό,-ί

Αντίθ. μπιουλαντό = αμοίραστος.

μοιχεύω (για άντρα) (μετβ. ρ.):

οπρά-μι-ρομνί-κεράβ (= πάνω στη γυναίκα μου κάνω) και οπρά-μι-ρομνί-τζαβ (= πάνω στη γυναίκα μου πηγαίνω).

μοιχεύω (για γυναίκα) (μετβ. ρ.):

οπρά-μο-ρομ-κεράβ (= πάνω στον άντρα μου κάνω) και οπρά-μο-ρομ-τζαβ (= πάνω στον άντρα μου πηγαίνω).

μόλις (α) (επίρρ. και σύνδ.): σο

π.χ. σο κ' αβέλ, κα φενάβ λεσκέ με = μόλις θα έρθει, θα του πω εγώ. (βλ. και τι).

μόλις (β) (επίρρ. και σύνδ.): όνους

και όνος

π.χ. όνους ακανά αβιλό = μόλις τώρα ήρθε.

μολύβι: καλέμο, ο

(σ.α. στυλό, πένα).

π.χ. γιαζ ε καλεμέσα = γράψε με το μολύβι.

(υποκ.) καλεμίσι, ο.

μολύνομαι (αμετβ. ρ.): μολισάαβ

και μολινσάαβ

π.χ. μολισάιλο λεσκό ρατ =

μολύνθηκε το αίμα του.

μόλυνση: μόλινσι, η

π.χ. κερντιλί μόλινσι η γιαράβα = έγινε (έπαθε) μόλυνση η πληγή.

μολύνω (μετβ. ρ.): μολινσαράβ

π.χ. μολινσαρντάν η γιαράβα κε μελαλέ βαστένσα = μόλυνες την πληγή με τα λερωμένα σου χέρια.

μοναδικός (α) (επίθ.): γεκτουνό,-ί

π.χ. γεκτουνό σι κάι καγιά μπουκί = μοναδικός είναι σ' αυτή τη δουλειά.

μοναδικός (β): εκ (= ένας, μία, σ.α. ίδιος)

π.χ. ε μαλαβάκο εκ ντικιάνο σι καβά = το μοναδικό μαγαζί της γειτονιάς είναι αυτό.

μοναδικότητα: γεκτουνιπέ, ο.

μοναξιά: κορκοριπέ, ο

π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ακανά κάι τζάσταρ» (=τώρα που φεύγεις)] σαρ τζάλταρ μουκλά μανγκέ ντούι ασφά κάι με γιακχά, τε κερέν μανγκέ αμαλιπέ κάι ο κορκοριπέ κάι κα α(ν)ταβέλ μανγκέ = φεύγοντας μ' άφησε δύο δάκρυα στα μάτια μου, για να μου κάνουνε παρέα στη μοναξιά που θα μου φέρει.

μονάχα: (βλ. μόνο).

μονιάζω (αμετβ. ρ.): εκ-κερντιάβ (= ένα γίνομαι, σ.α. συμφιλιώνομαι, ενώνομαι)

π.χ. κοτάρ χάνπες, κοτάρ εκ-κερντόν = από τη μια μαλώνουν κι από την άλλη μονιάζουν.

μονιάζω (μετβ. ρ.): εκ-κεράβ (= ένα κάνω, σ.α. συμφιλιώνω, ενώνω).

μόνιασμα: εκ-κεριπέ, ο (σ.α. συμφιλίωση, ένωμα) (εκ = ένας, μία, κεριπέ = φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία).

μόνιμος (επίθ.): ατσαντι(ν)ντό,-ί (βλ. και σταθερός).

μονιμότητα: ατσαντι(ν)ντιπέ, ο (βλ. και σταθερότητα).

μόνο (επίρρ.): σάντε και σαντέ
π.χ. σάντε καβά αβιλό τε ντικχέλ
μαν = μόνο αυτός ήρθε να με δει,
σάντε γεκ γκιβέ κα ατσχός; = μόνο
μια μέρα θα μείνεις;

μονοετής (επίθ.): εκχέ -
μπροσσέσκο, -ι και εκχέ -
μπρεσσέσκο, -ι (= ενός έτους)

*Αντίθ. μπουτέ – μπροσσένγκο και
μπουτέ – μπρεσσένγκο (= πολλών
ετών), πολυετής, πολύχρονος.*

μονόκαννο: εκχέμοσκι-πούσκα, η
(= μονόστομο όπλο)

μονόλεπτος (επίθ.): εκχέ-
ντακαβάκο, -ι

π.χ. εκχέ-ντακαβάκο ατσχιπέ =
μονόλεπτη παύση.

μονομαχία (επίρρ.): τεκετέκ
π.χ. άμα σαν καμπάνταη, αβ τε
ικλάς τεκετέκ ντουμουκχά = άμα
είσαι μάγκας, έλα να βγούμε
μονομαχία (με) γροθιές.

μονομιάς: (βλ. μεμιάς).

μονόπλευρος (επίθ.): εκχέ-
ριγκάκο, -ι.

μόνος (άκλ. επίθ.): κόρκορι
π.χ. κα τζαβ κόρκορι = θα πάω
μόνος μου, ατσχιλόμ κόρκορι =
έμεινα μόνος μου, κόρκορι αβιλάν;
= μόνος σου ήρθες;

*Αντίθ. μπαραμπέρι και μπεραμπέρι
= μαζί.*

μόνος (άκλ. επίθ.): τέκι

Αντίθ. τσίφτι = ζευγάρι, ζυγός.

μοντέλο: μοντέλο, ο

π.χ. σαβό μοντέλο σι ο τομαφίλι; =
τι μοντέλο είναι το αυτοκίνητο;

μοντέρνος (επίθ. ως ουσ.):

μόνταλίο, -ύκα

π.χ. μπουτ μόνταλίο κερντιλάν
ντικχάβ! = πολύ μοντέρνος έγινες
βλέπω!, μόνταλϋκα τσχεί σίτουτ =
μοντέρνα κόρη έχεις (ως ουσ.
μόνταλίο, ο, μόνταλϋκα, η).

μορφή (α): μούι, ο (προφ. με
συνίζηση ούι) (κυριολ. πρόσωπο,
στόμα).

μορφή (β): σουλούπο, ο (βλ. και
σουλούπι).

μορφωμένος: (βλ. διαβασμένος).

μοσχαράκι: μπουζακορό, ο.

μοσχάρι: μπουζάκο, ο

π.χ. κα τσχινάβ μπουζάκο κάι με
τσαβέσκο μπιάβ = θα σφάζω
μοσχάρι στου γιου μου το γάμο.

μοσχαρίσιος (επίθ.):

μπουζακόσκο, -ι και μπουζακέσκο,
-ι

π.χ. μπουζακόσκο μας =
μοσχαρίσιο κρέας.

μοσχίδα: μπουζάβα, η.

μοσχοβολώ (αμετβ. και μετβ. ρ.):

κχά(ν)νταβ (= μυρίζω)

π.χ. μπουτ σσουκάρ κχά(ν)ντεν
καλά λουλουγκιά = πολύ ωραία
μοσχοβολούν αυτά τα λουλούδια.

μοσχομυρίζω: (βλ. μοσχοβολώ).

μόςχος: (βλ. μοσχάρι).

μοτοσυκλέτα: μοτόρι, ο

π.χ. κίντελ παρέ, για τε κινέλ πεσκέ
μοτόρι = μαζεύει λεφτά, για να
αγοράσει μοτοσυκλέτα.

(σ.α. μηχανάκι).

μουγγός (α) (επίθ.): λαλορό, -ί και
τσχι(ν)ντέ-τσημπάκο, -ι

(τσχι(ν)ντέ-τσημπάκο κυριολ.
κομμενόγλωσσας*).

μουγγός (β) (επίθ.): ντιλσίζι-ίσκα
και (άκλ. επίθ.) ντιλσίζι

π.χ. ντιλσίζι σαν ντα νι κερές-
πφεράς; = μουγγός είσαι και δεν
μιλάς;, ντιλσίσκα σι λακί τσχεί =
μουγγή είναι η κόρη της.

μουδιάζω (α) (αμετβ. ρ.):

μορσισάβαβ και μορσισάαβ

π.χ. μορσισάαλε με βαστά κατάρ ο
σσιλ = μούδιασαν τα χέρια μου από
το κρύο, μορσισάιλι μι τσανκ =
μούδιασε το πόδι μου.

(βλ. λήμμα μαραίνομαι).
μουδιάζω (β) (αμετβ. ρ.):
 μουδιασάαβ
 π.χ. μουδιασάιλε με ναϊά =
 μούδιασαν τα δάχτυλά μου.
μουδιάζω (α) (μετβ. ρ.):
 μορσισαράβ
 (βλ. λήμμα μαραίνω).
μουδιάζω (β) (μετβ. ρ.):
 μουδιασαράβ.
μούδιασμα (α): μορσισαριπέ, ο
 (βλ. λήμμα μάρανση).
μούδιασμα (β): μουδιασαριπέ και
 μούδιασμα, ο.
μουδιασμένος (α) (μτχ.): μορσι-
 σαρντό,-ι
 (βλ. λήμμα μαραμένος).
μουδιασμένος (β) (μτχ.):
 μουδιασαρντό,-ί.
μουλαράκι: τζορορό, ο.
μουλάρι: τζορό, ο.
μουλαρίσιος (επίθ.): τζορόσκο,-ι.
μούρη: μούι, ο (προφ. με συνίζηση
 ούι) (= πρόσωπο, στόμα)
 π.χ. κας ουσστές τε πρασάς;
 ντικλάν κο μούι α(ν)ντί αϊνάβα σαρ
 σι; = ποιον σηκώνεσαι να
 κοροϊδέψεις; είδες την μούρη σου
 στον καθρέφτη πώς είναι;
μουριά: ντουνταλίν και ντουντίν, η.
μουρμούρα: μούρμα, η
 π.χ. τσχιν καγιά μούρμα,
 ντιλαρντάν μαν = κόψε αυτή τη
 μουρμούρα(γκρίνια), με τρέλανες.
μουρμουρίζω (αμετβ. ρ.): μορμι-
 σαράβ
 π.χ. μορμισαρντάς εμπούκα ντα
 γκελόταρ = μουρμούρισε λίγο και
 έφυγε.
 (βλ. και γκρινιάζω).
μουρμούρισμα: μορμισαριπέ, ο
 (βλ. και γκρινια).
μούρο: ντούντο, ο
 π.χ. τζας τε κίντας ντούντορα =
 πάμε να μαζέψουμε μούρα.

(υποκ.) ντουντορό, ο.
μουσαμαδένιος (επίθ.):
 μουσσανμπαβάκο, -ι.
μουσαμάς: μουσσανμπάβα, η
 π.χ. πουράιλι η μουσσανμπάβα =
 πάλιωσε ο μουσαμάς.
 (υποκ.) μουσσανμπαβίσα, η.
μουσειό: μουσίο, ο.
μούσι: σακάλα, ε (= γένια) και
 μούσι, ο
 π.χ. κα μουκάβ σακάλα = θ'
 αφήσω μούσι, τζαλ τουκέ ο μούσι =
 σου πάει το μούσι.
μουσική: μουσική, η
 π.χ. σσουκάρ μουσική σι καλέ
 γκιλά = ωραία μουσική έχει αυτό το
 τραγούδι.
μούσκεμα: (βλ. βρέξιμο).
μουσκεμένος: (βλ. βρεγμένος).
μουσκεύω (αμετβ. ρ.): (βλ.
 βρέχομαι).
μουσκεύω (μετβ. ρ.): (βλ. βρέχω)
μουσμουλιά: μουσμουλίν, η.
μούσμουλο: μούσμουλα, η και
 μούσμουλο, ο
 π.χ. κι(ν)ντόμ τουκέ μούσμουλα =
 σου αγόρασα μούσμουλα.
μουστάκι: μουστάκι, μουστάκο και
 μπουγιούκο, ο
 π.χ. κα μουκάβ μουστάκι = θα
 αφήσω μουστάκι.
μουστακλής: μουστακλίο, ο.
μουστάρδα: μουστάρδα και
 μουστάρντα, η
 π.χ. ντε μαν η μουστάρδα κοτάρ =
 δώσ' μου τη μουστάρδα από 'κει.
μουσουλμάνος: μυσλυμάνο, ο, θηλ.
 μυσλυμάνκα, η (το υ προφ. όπως το
 γαλλικό u).
μουτζούρα: μουντζούρα, η
 π.χ. κερντιλόμ α(ν)ντέ μουντζούρε
 = έγινα μες στις μουτζούρες.
μούτρο: μούι, ο (= πρόσωπο,
 στόμα) (προφ. με συνίζηση ούι)

π.χ. κα παραγκάβ κο μουί = θα σου σπάσω το μούτρο (τα μούτρα).

μουτρώνομαι: (βλ. μουτρώνω).

μουτρώνω (αμετβ. ρ.): μο-μουί-μουκάβ (= το πρόσωπο μου αφήνω)

π.χ. σόσταρ μουκλάν-κο-μούι; = γιατί μούτρωσες; , μουκλά πο μουί κάι πφε(ν)ντόμ λεσκέ κάι νι κ' αβέλ αμένσα = μούτρωσε που του είπα πως δε θα 'ρθει με μας.

Συνών. χολάβαβ και χολάαβ = αμετβ. θυμώνω.

μούχλα: μούχλα, η

π.χ. ο κχερ ασταρντά μούχλα κατάρ ιγρασία = το σπίτι έπιασε μούχλα από την υγρασία.

μουχλιάζω (αμετβ. ρ.): μούχλα-ασταράβ (= μούχλα-πιάνω)

π.χ. μούχλα-ασταρντά ο μαρνό = μούχλιασε το ψωμί.

μοχθηρός: (βλ. κακός).

μόχθος (α): τσχι(ν)ντιπέ, ο (= κούραση).

μόχθος (β): μαρντιπέ, ο (=παίδεμα).

μοχθώ (α) (αμετβ. ρ.): τσχι(ν)ντιάβ (= κουράζομαι, κόβομαι)

π.χ. τσχι(ν)ντιλόμ μπουτ τζι τε κεράβ καβά κχερ = μόχθησα πολύ μέχρι να κάνω αυτό το σπίτι.

μοχθώ (β) (αμετβ. ρ.): μαράμαν π.χ. μαρντόμαν σα ο μιλάι α(ν)ντέ ταρλάβε, για τε ικαλάβ καλά παρέ = μόχθησα όλο το καλοκαίρι μες στα χωράφια, για να βγάλω αυτά τα λεφτά.

(βλ. λήμμα παιδεύομαι).

μπαγιατεύω (αμετβ. ρ.): μπαϊάτι-κερντιάβ (προφ. με συνίζηση ια) (= μπαγιατικός γίνομαι)

π.χ. μπαϊάτι κερντιλό ο μαρνό, νι χα(ν)ντόλ = μπαγιατέψε το ψωμί, δεν τρώγεται.

μπαγιατικός (άκλ. επίθ.): μπαϊάτι (προφ. με συνίζηση ια)

π.χ. μπαϊάτι σι ο μαρνό = μπαγιατικό είναι το ψωμί.

Αντίθ. ταζές και ταζέ = φρέσκος.

μπαγκάζια (τα): μπαγάτσορα, ε π.χ. κίντε κε μπαγάτσορα ντα τζάταρ = μάζεψε τα μπαγκάζια σου και φύγε.

μπαζούκας: μπαζούκα, η.

μπαϊλντίζω (αμετβ. ρ.):

μπαηλντισάβαβ και μπαηλντισάαβ

π.χ. μπαηλντισάιλε με πορά ε

μποκχάταρ = μπαϊλντισαν τα

έντερά μου από την πείνα.

μπαϊλντισμα: μπαηλντισαηπέ, ο.

μπαϊλντισμένος (μτχ.):

μπαηλντισαρντό, -ί.

μπαينوβγαίνω (αμετβ. ρ.): νταβ-ικλάβ.

μπαίνω (αμετβ. ρ.): νταβ

π.χ. νταβ α(ν)ντό κχερ = μπαίνω

στο σπίτι, (μτφ.) ντιόμ α(ν)ντρέ

κατάρ καλά μανγκινά = μπήκα

μέσα απ' αυτά τα εμπορεύματα.

(βλ. και δίνω).

Αντίθ. ικλάβ = βγαίνω, ανεβαίνω,

καβαλάω, σκαρφαλώνω.

μπαϊράμι: μπαϊράμο, ο.

μπακλαβαδάκι: μπακλαφαβίσα, η.

μπακλαβάς: μπακλαφάβα, η

π.χ. κερντόμ εκ τεψία μπακλαφάβα

= έφτιαξα ένα ταψί μπακλαβά.

μπάλα: τόπα, η

π.χ. κχελάβ τόπα = παίζω μπάλα.

(βλ. και τόπι, ποδόσφαιρο).

μπαλαντέζα: μπαλα(ν)ντέζα, η

π.χ. κάστε ντιάν η μπαλα(ν)ντέζα;

= σε ποιον έδωσες την μπαλαντέζα;

μπαλαντέρ: μπαλα(ν)ντέρι, ο.

μπαλίτσα: τοπίσα, η.

μπαλκόνι: μπαλκόνι, ο

π.χ. ίκλι κάι μπαλκόνι, τε λες

ζάλακ τεμίζι μπαλβάλ = βγες στο

μπαλκόνι, να πάρεις λίγο καθαρό

αέρα.

μπαλκονόπορτα: μπαλκονέσκο-
ουντάρ, ο.

μπαλονάκι: μπουσσοκίσα, η
(βλ. και φουσκίτσα).

μπαλόνη: μπουσσούκα, η
π.χ. πφουκριαράβ η μπουσσούκα =
φουσκώνω το μπαλόνη.
(βλ. και φούσκα).

μπαλτάς: μπαλτάβα, η
Συνών. τοβέρ = πελέκι, τσεκούρι.
(υποκ.) μπαλταβίσα, η.

μπάλωμα (α): μπαλοσαριπέ, ο.

μπάλωμα (β): κοτόρ, ο (= ύφασμα,
κομμάτι).

μπαλωμένος (μτχ.): μπαλοσαρντό,-
ί και άκλ. επιθ. μπαλομέ.

Αντίθ. μιμπαλομέ = αμπάλωτος.

μπαλώνω (μετβ. ρ.): μπαλοσαράβ
π.χ. μπαλοσαράβ ε μπουκιάκο
πα(ν)τούλι = μπαλώνω της δουλειάς
το παντελόνη.

μπαμ (άκλ.): μπαμ
π.χ. μπαμ κερντά η μπουσσούκα =
μπαμ έκανε το μπαλόνη, (φράση)
ντουραλντάν μπαμ κερέλ = από
μακριά μπαμ κάνει (δηλ. από
μακριά φαίνεται, από μακριά
προκαλεί εντύπωση).

μπάμια: μπάμια, η
π.χ. κα κεράβ μπάμια αβγκιέ, τε χας
= θα φτιάξω μπάμια σήμερα, να
φάμε.

μπαμπάς (είδος γλυκού):

μπαμπάβα, η

μπαμπάς: μπάμπα, ο
π.χ. κο μπάμπα αβιλό = ο μπαμπάς
σου ήρθε, μπάμπα, τε αβάβ με ντα
τούσα; = μπαμπά, να 'ρθω κι εγώ
μαζί σου;

μπαμπρίζ: μπαμπρίζι, ο
π.χ. σαρ πφαγκιλό ε τομαφιλέσκο
μπαμπρίζι; = πώς έσπασε του
αυτοκινήτου το μπαμπρίζ;

μπανάνα: μπανάνα, η

π.χ. λιάν μανγκέ μπανάνε; = μου
πήρες μπανάνες;

μπανανόφλουδα: μπανανάκι-
κότζα, η.

μπανιαρίζομαι (αμετβ. ρ.): ναϊάβ
π.χ. τζαβ τε ναϊάβ = πάω να
μπανιαριστώ.
(βλ. και κολυμπώ).

μπανιαρίζω (μετβ. ρ.): ναϊαράβ
π.χ. ναϊαράβ ε χουρντέ =
μπανιαρίζω το μωρό.

μπανιάρισμα: ναϊαριπέ, ο.

μπανιαρισμένος (μτχ.): ναϊαρντό, -
ί.

μπανιέρα: μπανιέρα, η
π.χ. χαλαβάβ η μπανιέρα = πλένω
την μπανιέρα.

μπανίζω (μετβ. ρ.): τσοράλ-
ντικχάβ (= κρυφοκοιτάζω)
π.χ. η τσχορί νανγκιαρέλας πες ντα
καβά ντικχελάς λα τσοράλ κατάρ
πέντζεραβα = η κοπέλα γδυνόταν
και αυτός την μπάνιζε από το
παράθυρο.

μπάνιο: ναϊπέ, ο
π.χ. ναϊμάσκο σουμκέρι =
σφουγγάρι για μπάνιο.
(βλ. και κολύμπι).

μπάνιο (το λουτρό): μπάνιο, ο
π.χ. κοσάβ ο μπάνιο =
σφουγγαρίζω το μπάνιο.

μπαούλο: σα(ν)ντούκο, ο
(βλ. και κιβώτιο).

μπαρούτι: μπαρούτο, ο
π.χ. κερντιλό μπαρούτο ο
τσιμέ(ν)το = έγινε μπαρούτι το
τσιμέντο (δηλ. στέγνωσε πολύ),
κερντιλό μπαρούτο κατάρ πι χολί =
έγινε μπαρούτι από το θυμό του.

μπάσιμο: ντιπέ, ο
(βλ. και δόσιμο, είσοδος, εισβολή).
*Αντίθ. ικαλιπέ = βγάλσιμο,
αφαίρεση.*

μπάσκει: μπάσκει, ο

π.χ. μπάσκειτ κχελάβ, με αμαλένσα
= μπάσκειτ παίζω, με τους φίλους
μου.

μπάσταρδος (α): τσορομπίκα, ο,
θηλ. τσορομπίκα, η
π.χ. κα κεράβ τουτ με, μο
τσορομπίκα = θα σε κάνω εγώ, ρε
μπάσταρδε.

μπάσταρδος (β): πίτσι, ο
π.χ. πίτσι σι καβά χουρντό =
μπάσταρδο είναι αυτό το παιδί.
(μπάσταρδη (η) = πίτσκα, η).

μπαστούνι (α): ανγκλούτσα, η και
μπαστούνο, ο.

μπαστούνι (β): μπαστόνι, ο
π.χ. μπαστονέσα πιφιρέλ = με
μπαστούνι περπατάει.

μπαταξής: μπατακτσίο, ο
π.χ. μπατακτσίο σι, ντραμιά νασστί
ασταρέλ α(ν)ντί πι πόσκι =
μπαταξής είναι, δραχμή δεν μπορεί
να κρατήσει στην τσέπη του.

μπαταρία: μπαταρία, η
π.χ. κι(ν)ντάν μπαταρίε ε τεηπέσκε;
= αγόρασες μπαταρίες για το
μαγνητόφωνο;

μπατζάκι: μπατζάκο, ο
π.χ. μελαλέ σι ε πα(ν)τολέσκε
μπατζάτσα = λερωμένα είναι τα
μπατζάκια του παντελονιού.

μπατζανάκι: μπατζανάκο, ο
π.χ. καβά σι κο μπατζανάκο; =
αυτός είναι το μπατζανάκι σου;

μπελαλής: μπεϊλατζίο, ο (προφ. με
συνίζηση ει)

π.χ. μπουτ μπεϊλατζίο μανούζς σι
καβά = πολύ μπελαλής άνθρωπος
είναι αυτός.

μπελαλίδικος: (βλ. μπελαλής).

μπελαλού: (βλ. μπελαλίδισσα).

μπελαλίδισσα: μπεϊλατζίκα, η
(προφ. με συνίζηση ει)

π.χ. μπεϊλατζίκα σι λεσκή ρομνί, σα
τσινγκαρά κερέλ = μπελαλίδισσα

είναι η γυναίκα του, όλο φασαρίες
κάνει.

μπελάς: μπεϊλάβα, η και μπελάβα,
η

π.χ. ρακχαντόμ μι μπεϊλάβα καλέ
μπουκιάσα = βρήκα τον μπελά μου
μ' αυτή τη δουλειά, σα ε μπελάβε
μάνγκε αβέν = όλο οι μπελάδες σ'
εμένα έρχονται, (φράση ως κατάρα)
τε ντελ τουτ μπεϊλάβα α(ν)ντό κο
σσορό = να σε δώσει (βρει) μπελάς
στο κεφάλι σου.

μπέμπα: μπεμπέκα, η.

μπεμπεκίζω: (βλ. μωρουδίζω).

μπέμπης: μπεμπέκο, ο

π.χ. μπουτ ροβέλ τουμαρό
μπεμπέκο = πολύ κλαίει ο μπέμπης
σας (γιακχάκο-μπεμπέκο, ο = κόρη
ματιού).

(υποκ.) μπεμπεκίσι, ο.

μπερδεμα : σσασσϋρμάκο, ο.

μπερδεύομαι (α) (αμετβ. ρ.):
σσασσϋρίαβ

π.χ. σόσκε σσασσϋρίος; ο εσάπο σι
τεμίζι = γιατί μπερδεύεσαι; ο
λογαριασμός είναι καθαρός.

μπερδεύομαι (β) (αμετβ. ρ.):
μπερδεπσάαβ

π.χ. νά μπερδεπσάο του, μεκ λεν τε
κερέν σο μανγκένα = μη
μπερδεύεσαι εσύ, ασ' τους να
κάνουν ό,τι θέλουν.

μπερδεύω (α) (μετβ. ρ.):

μπερδεπσαράβ

π.χ. κον μπερδεπσαρντάς αγκαντάλ
με πατέ; = ποιος μπερδεψε έτσι τα
ρούχα μου;

μπερδεύω (β) (μετβ. ρ.):

σσασσϋτϋρίαβ

π.χ. σσασσϋτϋρντϋν μαν μο! = με
μπερδεψες, ρε!

μπερεκετλίδικος (επίθ.):

μπερεκετλίο, -ίκα.

μπέσα: μπέσα, η

π.χ. του νά ασσούν λεσκέ όρμπε, μπέσα νάι καλές = εσύ μην ακούς τα λόγια του, μπέσα δεν έχει αυτός.

μπετονιά: μπισσίμι, ο και μπρισσίμι, ο.

μπιέλα: μπιέλα, η

π.χ. τσαλαντά μπιέλα ο τομαφίλι = χτύπησε μπιέλα το αυτοκίνητο.

μπιζέλι: μπιζέλι και μπεζέλι, ο

π.χ. κα κεράβ μασέσα μπιζέλια αβγκιέ = θα φτάξω κρέας με μπιζέλια σήμερα.

μπίλια: μπίλια, η

π.χ. σερές, κάνα σάμας σικνέ, κάι κχελάσας μπίλε κάι καβά τχαν; = θυμάσαι, όταν ήμασταν μικροί, που παίζαμε μπίλιες σ' αυτό το μέρος;

μπιλιάρδο: μπιλάρντο, ο

π.χ. τζας τε κχελάς μπιλάρντο κάι καβενάβα = πάμε να παίξουμε μπιλιάρδο στο καφενείο.

μπιμπερό (α): χουρντέσκι-σσισάβα, η (= παιδιού μπουκάλι).

μπιμπερό (β): σουτέσκι-σσισάβα (= για γάλα μπουκάλι) και συτέσκι-σσισάβα, η (= για γάλα μπουκάλι).

μπιμπίκι: φρουκνορί, η

π.χ. σίλε φρουκνορά κάι λεσκό μουί = έχει μπιμπίκια στο πρόσωπό του.

μπινές (υβριστικά): ιμπνάβα, ο (σ.α. κωλόπαιδο)

π.χ. α μο ιμπνάβανα, χοχαντάν μα! = α ρε μπινέ, με ξεγέλασες!

μπισκότο: πισκότο, ο

π.χ. λιόμ τουκέ πισκότορα = σου πήρα μπισκότα.

(υποκ.) πισκοτίσι, ο.

μπιφτέκι: μπιφτέκι και μπιφτέκο, ο

π.χ. λιόμ τουκέ μπιφτέκορα, τε χας = σου πήρα μπιφτέκια, να φας.

μπλε: (βλ. γαλάζιος).

μπλόκο: μπλόκο, ο

π.χ. κερντέ μπλόκο ε σσεραλέ ανγκλά ντρομ, ιρισάο πάπαλε =

έκαναν (έστησαν) μπλόκο οι αστυνομικοί μπροστά στο δρόμο, γύρνα πίσω.

μπλούζα: μπλούζα και μπουλούζα, η

π.χ. κάσκι σι καγιά μπλούζα; = ποιανού είναι αυτή η μπλούζα;, κι(ν)ντόμ τουκέ ντούι μπουλούζε = σου αγόρασα δύο μπλούζες.

(υποκ.) μπλουζίσα και μπουλουζίσα, η.

μπογιά:μποϊάβα, η (προφ. με συνίζηση ια)

π.χ. (μτφ.) νακχέλ νταά μι μποϊάβα = περνάει ακόμη η μπογιά μου, μενιένγκι μποϊάβα = μπογιά για τα παπούτσια.

Συνών. ρένκι = χρώμα.

μπογιατζής: (βλ. βαφέας).

μπογιατίσμα:μποϊαμάκο, ο (προφ. με συνίζηση ια)

Συνών. μακχιπέ = βάψιμο, άλειμμα.

μπόλικος (άκλ. επίθ.): μπόλι

π.χ. χαν, κερντόμ μπόλι χαπέ = φάτε, έφτιαξα μπόλικο φαγητό, μπόλι αβέλ μανγκέ καβά πα(ν)τόλι = μπόλικο μου έρχεται αυτό το παντελόνι.

μπορεί (απρόσ.ρ.): μπορί

π.χ. μπορί τε αβέλ τχάρα = μπορεί να έρθει αύριο (ομόηχο μπορί = νύφη).

Συνών. γκάλιμπα και κάλιμπα = μάλλον, πιθανόν, μπέκιμ = ίσως.

μπόρεση: νταλιπέ, ο (σ.α. δυνατότητα).

μπορντό: μπορντό, ο

π.χ. μπορντό σι ε μπουλουζάκο ρένκι = μπορντό είναι το χρώμα της μπλούζας.

μπορώ (άκλ.): νταλί

π.χ. νταλί κα αβές τούντα; = θα μπορέσεις να έρθεις κι εσύ;, νταλί κεράβ με καγιά μπουκί = μπορώ να κάνω εγώ αυτή τη δουλειά.

μπορώ (δεν) (άκλ.): νασστί και νασστίκ

π.χ. νασστί κερές κχάντσικ = δεν μπορείς να κάνεις τίποτε, νασστί κα αβάβ = δεν θα μπορέσω να έρθω, νασστίκ γκελόμ = δεν μπόρεσα να πάω.

μπότα: μπότα, η

π.χ. κατάρ σαβό ντικιάνο κι(ν)ντάν καλά μπότε; = από ποιο μαγαζί αγόρασες αυτές τις μπότες;

μπότα (πλαστική): τσίζμα, η

π.χ. τσικάιλε με τσίζμε = λασπώθηκαν οι μπότες μου.

μποτίλια: μποτίλια, η.

μπουγάδα (α): πατένγκο-χαλαηπέ, ο (= ρούχων πλύσιμο).

μπουγάδα (β): σσεένγκο-χαλαηπέ, ο (= ρούχων πλύσιμο).

μπουγάδα (γ): τσαμασσύρι, ο

π.χ. σίμαν τσαμασσύρι αβγκιέ = έχω μπουγάδα σήμερα.

μπουγαδιάζω (α) (μετβ. ρ.): πατέ-χαλαβάβ (= ρούχα πλένω).

μπουγαδιάζω (β) (μετβ. ρ.): σσέα-χαλαβάβ (= ρούχα πλένω).

μπουγάδιασμα: (βλ. μπουγάδα).

μπουγάτσα: πλιτσί(ν)τα, πλετσί(ν)τα και πετσί(ν)τα, η

π.χ. μανγκές τε χας πλετσί(ν)τα; = θέλεις να φας μπουγάτσα;

μπουζούκι: τσαλγκία, η και μπουζούκι, ο

π.χ. μπούσσουκαρ τσαλγκία τζανέλ τε μπασσαλέλ = πολύ ωραία μπουζούκι ξέρει να παίζει, κάσκο σι καβά μπουζούκι; = ποιανού είναι αυτό το μπουζούκι;

μπουκαλάκι: σσισσαβίσα, η.

μπουκάλι: σσισσάβα, η π.χ. κον φαγκλά η σσισσάβα; = ποιος έσπασε το μπουκάλι;

μπουκιά (α): μπούκα, η

π.χ. γεκ μπούκα μανούς ντικχλάν σο κερντά; = μια μπουκιά

άνθρωπος είδες τι έκανε;, λιά λεσκί μπούκα κατάρ λεσκό μούι = του πήρε τη μπουκιά από το στόμα (από την εν λόγω λέξη έχει την προέλευσή της η λέξη εμπούκα = λίγο, με πρόθημα τη λέξη εκ = ένα και με την αποβολή του κ).

μπουκιά (β): ουντούμο και γιουντούμο, ο

π.χ. ούτε εκ ουντούμο μαρνό νι χαλόμ σαμπαχτάν = ούτε μια μπουκιά ψωμί δεν έφαγα απ' το πρωί, χα εκ γιουντούμο = φάε μια μπουκιά (σ.α. γουλιά, βλ. και γουλιά).

μπουκίτσα (α): μπουκορί, η

π.χ. ιν χαλάν κι μπουκορί = δεν έφαγες την μπουκίτσα σου.

μπουκίτσα (β): ουντουμίσι και γιουντουμίσι, ο (σ.α. γουλίτσα).

μπουκώνομαι (α) (αμεβτ.ρ.): μπουκοσάαβ

π.χ. μπουκοσάιλο ο χουρντό, νά παρβάρ λες αβέρ = μπουκώθηκε το παιδί, μη το ταΐζεις άλλο.

μπουκώνομαι (β) (αμεβτ. ρ.): τϋκανίαβ

π.χ. τϋκανίαβ κατάρ ε τζιγκαρένγκο ντουμάνο = μπουκώνομαι από τον καπνό των τσιγάρων.

μπούκωμα (α): μπουκοσαριπέ, ο.

μπούκωμα (β): τϋκανμάκο, ο.

μπουκωμένος (α) (μτχ.): μπουκοσαρντό, -ί.

μπουκωμένος (β) (άκλ. επίθ.): τϋκανμούτσι.

μπουκώνω (μετβ.ρ.): μπουκοσαράβ.

μπουλντόζα: μπολντόζα, η (μτφ. χοντρέλα).

μπουνιά: ντουμούκ, η

π.χ. χαλά γεκ ντουμούκ κάι πι γιακ = έφαγε μια μπουνιά στο μάτι του.

μπουνταλάς: μπουνταλάβα, ο, θηλ. μπουνταλάβα, η
 π.χ. μπουνταλάβα σαν ντα νι ακχιαρές; = μπουνταλάς είσαι και δεν καταλαβαίνεις;
Συνών. σερσέμι = βλάκας, χαζοχαρούμενος.
Αντίθ. μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος, πφινρό = πονηρός, έξυπνος.
μπουντρούμι: μπουντουρούμο, ο
 π.χ. πφα(ν)ντέ λε α(ν)ντό
 μπουντουρούμο = τον έκλεισαν στο μπουντρούμι.
μπουρί: μπορία, η
 π.χ. πφερντιλέ ε σομπάκε μπορίε, κινισαριπέ μανγκέν = γέμισαν της σόμπας τα μπουριά, τίναγμα θέλουν.
 (μπορία σ.α. εξάτμιση, βλ. και εξάτμιση).
μπουρλότο: μπουρλότο, ο
 π.χ. (μτφ.) κερντιλό μπουρλότο κατάρ πι χολί = έγινε μπουρλότο από το θυμό του, (μτφ.) κερντιλό ιρακί μο σοροό μπουρλότο κατάρ ουίσκι = έγινε χθες το κεφάλι μου μπουρλότο από το ουίσκι.
μπουρνούζι: μπουρνούζο και μπουρνούζι
 π.χ. λιόμ τουκέ μπουρνούζι = σου πήρα μπουρνούζι.
μπουσουλάω: (βλ. αρκουδίζω).
μπουσουλισμα: (βλ. αρκούδισμα).
μπούτι: μπούτο, ο
 π.χ. ουτσχάρτουτ, κε μπούτορα σικάντον = σκεπάσου, τα μπούτια σου φαίνονται, ε κχαϊνάκο μπούτο = το μπούτι της κότας.
μπουφάν: μπουφάνο, ο
 π.χ. βουράβ κο μπουφάνο = φόρα το μπουφάν σου.
 (υποκ.) μπουφανίσι, ο
μπουφές: μπουφέ, ο.

μπουφετζής: μπουφετζίο, ο, θηλ. μπουφετζίκα, η.
μπουχτίζω (αμετβ. ρ.): γκακ-κεράβ (κυριολ. αγανακτώ αμετβ., η λέξη γκακ είναι επιφ. που δηλώνει αγανάκτηση, κεράβ = κάνω)
 π.χ. γκακ-κερντόμ κατάρ κε χοχαημάτα = μπούχτισα από τα ψέματά σου.
Συνών. μο-γκι-καλόλ (= η ψυχή μου μαυρίζει), αγανακτώ αμετβ.
μπουχτίζω (μετβ. ρ.): γκακ-κερνταράβ (κυριολ. αγανακτώ μετβ., η λέξη γκακ είναι επιφ. που δηλώνει αγανάκτηση, κερνταράβ ενεργ. διαμ. ρ = κάνω να κάνει-ουν, βάζω να κάνει-ουν)
 π.χ. γκακ-κερνταρντάν μαν, καλιλό μο γκι τούταρ = με μπούχτισες, μαύρισε η ψυχή μου από σένα.
μπράβο: μπράβο
 π.χ. μπράβο τούκε, κερντάν η μπουκί = μπράβο σου, έκανες τη δουλειά.
μπράβος: μπράβο, ο
 π.χ. κο μπράβο σι καβά; = ο μπράβος σου είναι αυτός;
 (πληθ. μπράβορα, ε).
μπράτσο: μπράτσα, η
 π.χ. βάζντε λε ντα του, τε ντικχάς, κάι σίτουτ μπράτσε = σήκωσέ το εσύ, να δούμε, που έχεις μπράτσα.
μπρατσωμένος (επίθ.):
 μπρατσαλίο,-ούκα.
μπρελόκ: μπρελόκ, ο
 π.χ. κα ντες μανγκέ καβά μπρελόκ, τε νακχαβάβ α(ν)ντρέ με νατάρα; = θα μου το δώσεις αυτό το μπρελόκ, να περάσω μέσα τα κλειδιά μου;
μπριζόλα: πριζόλα, η
 π.χ. κα πεκάβ οπρά ανγκαρά ε πριζόλε = θα ψήσω πάνω στα κάρβουνα τις μπριζόλες.
μπρίκι: τζεζμπάβα, η

π.χ. χαλαβάβ η τζεζμπάβα = πλένω το μπρίκι.

(υποκ.) τζεζμπαβίσα, η.

μπρος: μπρόσι, ο

π.χ. νι λελ μπρόσι ο τομαφίλι = δεν παίρνει μπρος το αυτοκίνητο.

(χρησιμοποιείται μόνο για τον κινητήρα αυτοκινήτου και δικύκλου).

μπροστά (επίρρ.): ανγκλέ

π.χ. ανγκλά πο ντατ, νι πελ

τζιγκάρα = μπροστά στον πατέρα του, δεν καπνίζει, τζα ανγκλέ = πήγαινε μπροστά, ανγκλά τούτε σι, νι ντικχές λε; = μπροστά σου είναι, δεν το βλέπεις;

(από μπροστά = ανγκλάλ, π.χ. αβ ανγκλάλ = έλα από μπροστά).

Αντίθ. πάπαλε = πίσω.

μπροστινός (επίθ.): ανγκλικνό,-ί

και ανγκλουτνό,-ί

π.χ. η ανγκλικνί λαστίκα ε

μοτορέσκι φουλιλί = το μπροστινό λάστιχο της μοτοσυκλέτας ξεφούσκωσε.

Αντίθ. παλικνό και παλουτνό = πισινός.

μπρούμυτα (επίρρ.): τελέμοσα

π.χ. πελό τελέμοσα = έπεσε

μπρούμυτα. (τελέ = κάτω, μόσα = με πρόσωπο ή με στόμα, μούι = πρόσωπο, στόμα)

Αντίθ. σπρέμοσα = ανάσκελα.

μπρούντζος: μπρούντζο, ο

μπύρα: μπίρα, η

π.χ. φουκιαρντά μαν η μπίρα = με φούσκωσε η μπίρα, σι σσουντρέ μπίρε α(ν)ντό πσιγί; = έχει κρύες μπίρες στο ψυγείο;

μυαλό: γκογκί, η

π.χ. (φράση) σο κερέλ, κερέλ η γκογκί = ό,τι κάνει, κάνει το μυαλό, μπουτζανγκλό σι, τσχινέλ λεσκή γκογκί = έξυπνος είναι, κόβει το μυαλό του, ντε κε τσαβέ γκογκί,

τε μεσσελ σσουκάρ = δώσε στο γιο σου μυαλό, να κάτσει καλά, (φράση) κι γκογκί κάι πιφρέλ; = το μυαλό σου πού περπατάει;, τουτ ντα γκογκί τε αβέλας, μανούζς κα κερντόσας = κι εσύ μυαλό αν είχες, άνθρωπος θα γινόσουν.

μυαλουδάκι: γκογκιορί, η

π.χ. σο τε πφενάβ; μι γκογκιορί ατσχιλί! = τι να πω; το μυαλουδάκι μου σταμάτησε!

μυαλωμένος (επίθ.): γκογκιαλό,-ί

π.χ. ε γκογκιαλέ μανουσσά γκαντάλ νι κερέν = οι μυαλωμένοι άνθρωποι έτσι δεν κάνουν.

Συνών. γκογκιαβέρ = λογικός.

Αντίθ. μπιγκογκιάκο = άμυαλος.

μύγα: μακ, η

π.χ. πφά(ν)ντε η πέντζεραβα πφερντιλό ο κχερ μακχιά = κλείσει το παράθυρο, γέμισε το σπίτι μύγες, (αλληγ.) σαστό γκιβέ μακχιά μουνταρέλ κάι πο ντουκιάνο = όλη την ημέρα μύγες σκοτώνει στο μαγαζί του (δηλ. δεν έχει πελατεία).

μυγάρα: μπαρί-μακ, η (= μεγάλη μύγα).

μυγαράκι: κορί-μακ, η (= τυφλή μύγα).

μυγιάζομαι (αμετβ. ρ.):

μακχιάβαβ.

μυγούλα: μακχιορί, η.

μυδραλιοβόλο: μεντράλιο, ο.

μύλος: ντιρμένο, ο

π.χ. ο ντιρμένο πισσέλ ο γκιβ = ο μύλος αλέθει το σιτάρι.

μυλωνάς: ντιρμεντζίο, ο.

μυλωνού: ντιρμεντζίκα, η.

μύξα: λιμ, η

π.χ. κος κε λιμά = σκούπισε τις μύξες σου.

μυξιάρης (επίθ.): λιμαλό,-ί

π.χ. ο λιμαλό ντικχλά εμπούκα παρέ, μπαρικανό κερέλπες ακανά =

ο μυξιάρης είδε λίγα λεφτά,
παριστάνει τον υπερήφανο τώρα.
μυρίζομαι (αμετβ. ρ.): κχά(ν)ντα-
μαν.

μυρίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.)
(α):κχά(ν)νταβ

π.χ. μπουτ σσουκάρ κχά(ν)ντεν
καλά λουλουγκιά = πολύ ωραία
μυρίζουν αυτά τα λουλούδια,
κχά(ν)ντεν κε τσανγκά = μυρίζουν
τα πόδια σου, (φράση) νι
κχα(ν)ντόμ με ναϊά, για τε τζανάβ!
= δεν μύρισα τα δάχτυλά μου, για
να ξέρω!

(βλ. και αμετβ. βρομώ).

μυρίζω (αμετβ. και μετβ.ρ.) (β):
σσουνγκάβ η λουλουγκί = μυρίζω
το λουλούδι.

μυρίζει (απρόσ.) (α): κχά(ν)ντελ
π.χ. σο κχά(ν)ντελ κατέ α(ν)ντρέ; =
τι μυρίζει εδώ μέσα;

μυρίζει (απρόσ.) (β): σσουνγκέλ.

μύρισμα: κχανγκλιπέ και
σσουνγκιπέ, ο και κχα(ν)ντιπέ, ο
(σ.α. όσφρηση).

μυριστικός (επίθ.): σσουνγκαλό,-ί.

μυρμηγκάκι: κιρορί, η.

μυρμήγκι: κιν, η

π.χ. νά χολάρμαν μπουτ, σόσκε
σαρ κιν ντικχάβ τουτ = μη με
εκνευρίζεις πολύ, γιατί σαν
μυρμήγκι σε βλέπω.

μυρμηγκότρυπα: κιρένγκι-χϋβ, η.

μυρμηγκοφωλιά: κιρένγκι-ουβάβα,
η.

μυρωδιά (α): κοκία και σσουνγκ, η
π.χ. σσουκάρ κοκία σι καλέ
λουλουγκιά = ωραία μυρωδιά έχει
αυτό το λουλούδι, σο μπέτι κοκία σι
α(ν)ντό κχερ! = τι άσχημη μυρωδιά
έχει μες στο σπίτι!, η κοκία, τζι και
μο νάκ αβλί = η μυρωδιά, μέχρι τη
μύτη μου ήρθε (έφτασε), ο τζουκέλ
πε σσουνγκάσα αρακχέλ ε
κανζαβουρές = ο σκύλος με την

μυρωδιά του βρίσκει τον
σκαντζόχοιρο.

(βλ. κοκία στα λήμματα άρωμα,
οσμή).

μυρωδιά (β) (ευχάριστη): μίσκι, ο
π.χ. μίσκι κχά(ν)ντελ λακό κχερ
κατάρ ο τεμιζλίκο = ευχάριστη
μυρωδιά μυρίζει το σπίτι της από
την καθαριότητα, μίσκι κχα(ν)ντά η
ζουμί = ευχάριστη μυρωδιά μύρισε
το φαί.

μυρωδικό: κχα(ν)νταριμάσκο, ο.

μύρωμα: μιροσαριπέ, ο.

μυρωμένος (μετβ.): μιροσαρντό, -ί.

μυρώνω (μετβ. ρ.): μιροσαράβ.

μυστήριος: (βλ. ακατάληπτος (β)).

μυστηριώδης: (βλ. ακατάληπτος
(β)).

μυστικός (επίθ.): γκαραντι(ν)ντό,-ί
(= κρυφός)

π.χ. γκαραντι(ν)ντί α(ν)νασσμάβα
= μυστική συμφωνία.

Αντίθ. σικαντό = φανερός.

μυστικότητα: γκαραντι(ν)ντιπέ, ο.

μυστρί: μάλα, η

π.χ. κεράβ-σουβάβα ο ντουβάρι ε
μαλάσα = σουβαντίζω τον τοίχο με
το μυστρί.

μυτάρα: μπαρό-νακ, ο (= μεγάλη
μύτη).

μυταράς: μπαρέ-νακχέσκο, ο (=
μεγαλομυτάς).

μυταρού: μπαρέ-νακχέσκι, η (=
μεγαλομυτού).

μυτερός (α) (επίθ.): νακχαλό,-ί

π.χ. νακχαλί τσουρί = μυτερό
μαχαίρι.

μυτερός (β) (άκλ. επίθ.): σιβρί και
σιβρίς

π.χ. σιβρί καςς = μυτερό ξύλο.

(βλ. και αιχηρός).

μύτη: νακ, ο

π.χ. ο λατσχιπέ και κερντά μανγκέ
κατάρ μο νακ ικαλντά λε = την
καλοσύνη που μού 'κανε από την

μύτη μου την έβγαλε, μπεςς
 σσουκάρ φφενάβ τουκέ, ντικ, μο
 νακ χάλμαν = κάτσε καλά σου λέω,
 κοίτα, η μύτη μου με τρώει,
 ρατβάιλο μο νακ = μάτωσε η μύτη
 μου.

μυτίτσα: (βλ. μυτούλα).

μυτούλα: νακχορό, ο

π.χ. ε χουρντέσκο νακχορό = η
 μυτούλα του μωρού.

Μωάμεθ: Μουαμέτ και Μοάμετ, ο.

μωραίνω (αμετβ. ρ.): χουρντιάβ
 και χουρντισάαβ

π.χ. σο νακχέν ε μπροσσά κι μάμι
 χουρντόλ, ιν τζανέλ σο φφενέλ =
 όσο περνούν τα χρόνια η γιαγιά σου
 μωραίνει, δεν ξέρει τι λέει.

μωράκι: χουρντορό, ο

π.χ. κάσκο σι καβά χουρντορό; =
 ποιανού είναι αυτό το μωράκι;
 (βλ. και παιδάκι).

μωρέ (επιφών.): μορά

π.χ. σο μανγκές μορά; = τι θες
 μωρέ;

Συνών. μο = ρε, βρε.

μωρό (α): χουρντό, ο

π.χ. ροβέλ ο χουρντό = κλαίει το
 μωρό, (όρκος νεόνυμφων)
 χουρντέσκι γιακ τε να ντικχάβ =
 μωρού μάτι να μη δω.
 (βλ. και παιδί).

μωρό (β) (χαϊδευτικά): μακσούμο,
 ο

π.χ. πασστόλ μο μακσούμο =
 κοιμάται το μωρό μου.

(υποκ.) μακσουμίσι, ο.

μωρόμυαλος (επίθ.): χουρντικανέ-
 γκογκιάκο, -ι.

μωρουδίζω (αμετβ. ρ.): χουρντό-
 κεράμαν (χουρντό = μωρό, παιδί,
 κεράβ = κάνω, μαν = εμένα,
 κεράμαν = παριστάνω, καμώνομαι,
 προσποιούμαι, υποδύομαι,
 υποκρίνομαι)

π.χ. σαέ πφερασά σι καλά κάι
 φφενές; χουρντό-κερέστουτ; = τι
 λόγια είναι αυτά που λες;
 μωρουδίζεις;

μωρουδίστικος (επίθ.):

χουρντικανό,-ί

π.χ. χουρντικανέ τσοράπορα =
 μωρουδίστικες κάλτσες.

(βλ. και παιδικός).